

Az új épület ügy országos tanügyi, helyi városi igazgatási állandó téma lett, hōven adva lehetőséget annak hírlapi szellőztetésére is. A legrészletesebben a Szegedi Napló követte nyomon az eseményeket. „A vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratban tudatta a várossal, hogy az új állami főgimnázium épületét nem készítheteti el úgy, hogy abban már 1902 év őszén megkezdhessék az előadásokat. Így arra kéri a várost a miniszter, hogy még egy évre ... adjon helyiségeket.”³³

A hírlapíró kommentál is: „Érdekessé kezd válni, hogy a miniszter mily sűrűn meghosszabbítja a város előzékenységének határát.”³⁴

Azért történt valami jó is az épület-huzavona mellett. Az állam az épület melletti ún. Csonka-telket megvette, és ezen kívánta felépíteni a tornacsarnokot. Az állami költségvetésből erre 65.000 korona biztosított. Az események 1903 júniusában felgyorsultak. Az állami felsőbb leányiskola (a mai Tömörkény) épülete elkészült, a leányok átköltöztek. Felépült a tornacsarnok, befejeződött az épület átalakítása. Augusztusban el lehetett foglalni. Az igazgató a plusz három évet köszönte meg Szegednek. „Az igazgatóság e helyütt is tolmácsolja mély hálóját szabad királyi Szeged város közönségének és tanácsának azon lekötelező előzékenységért és szívességért, amellyel a kötelezett időn túl is ingyen látta el intézetünket helyiségekkel, és az épületben szükséges nagyobb javításokat a saját költségén a legnagyobb készséggel eszközölte.”³⁵

1.2. Az első világháború miatt (1914/15–1917. október 27.)

A háború szükségintézkedésekkel járt. Az állami főgimnázium épületét 1914. augusztus közepén lefoglalták, és katonai tartalék-kórháznak nevezték ki. Augusztus vége felé tragikusnak látszott a tanévkezdés. A legtöbb iskola vagy kórház lett, vagy délelőtt és délután is zsúfolásig megtelt más iskola tanulóival. Eredetileg a főreáliskola látszott megoldásnak, de a katonai kórházparancsnokság tudatta, arra is szüksége van. Hosszas utánajárással elérték, hogy a főreáliskolát mentesítették a beszállástól, így a főgimnázium odaköltözött. A „testvér” (állami főreál lévén) azonban nem rendelkezett elegendő helyiséggel, hogy az immár 14 osztályt elhelyezhesse. Csak 10 tanteremmel és egy rajzteremmel segíthetett. Ezért négy osztályt összevontak. Elképesztő létszámok jöttek létre: a III. osztályba 96, a IV.-be 108, és a V.-be 74 diák zsúfolódott. Ráadásul délelőtt a főreáliskoláké volt az épület, tehát délután kellett tanítani. Ilyen célból azonban a világítás hiányzott. Erre az intézet a minisztertől kért és kapott pénzt: bevezették a villanyvilágítást, szeptember 16-án megkezdődhetett a tanítás. Az igazgatói lakás, az iroda, a könyv- és a szertárak, valamint a szolgáltatások maradhattak, rájuk a lefoglalás nem terjedt ki. A taneszközöket elhelyezték a szertárakban, a padok egy része a pincébe került, egy részét új, szükséghelyükre vitték.

bizonyultak.”
(Délmagyarország)

1912/13.

Baj van a szülőkkel!
Ez a végső kicsengése az igazgatóság megállapításának. E szerint az intézettel való állandó érintkezés fontosságát a szülők nem tartják szem előtt. Csekély számban keresik fel a tanárokat, hogy tőlük tanácsot, irányítást, útbaigazítást kérjenek gyermekeik tanítása és nevelésük helyes vezetése ügyében.

1912/13.

A tanulóifjúság e tanévben is „gyakorolta” jótékonyági tevékenységét. A budapesti Országos Vakokat Gyámolító Egyesületnek 16 korona, a szegedi fióknak is hasonló értékű adományt küldött.

1913. február 26.

A háborús időszak kultuszminisztere e naptól Jankovich Béla, közigazdász, az MTA tagja.

1913. április 21.

E napon kísérték utolsó útjára volt diáktársai Paty Sándor V. osztályos tanulót, aki agyhártyagyulladásban hunyt el.

1913. április 22.

A V. K. M. e napi
keletkezésű 13883. sz.
rendelete
engedélyezte
a villanyvilágítás
bevezetését az intézet
helyiségeibe,
és ehhez 1313 korona
24 fillért adott.

1913/14.

Három tanuló halt
meg a tanév
folyamán.
A legnagyobb
megdöbbenést
Kahlesz István V. A
osztályos tanuló
öngyilkossága
keltette, aki az iskola
egyik legjobbjá volt.
Öngyilkosságának
oka ismeretlen
maradt.

1913/14.

Az iskolaorvos,
dr. Baneth Samu
jelentéséből: „A 775
tanuló közül csupán
hétnek volt ragályos
betegsége. Egynek
bárányhimlő,
háromnak-háromnak
fültőmirigygyulladás,
illetve kanyaró.”

1913/14.

Jónak mondható
az intézet fegyelmi
helyzete,
ezt a viszonylag kis
számú büntetésfokok
jelzik. Osztályfőnöki
megróvásban 33,
igazgatói
megróvásban
17 tanuló részesült.
A tanári kar által
és előtti megróvásban

Az 1915/16-os tanév is az állami főreálgymnáziumban folyt. Ezúttal könnyebbség csupán annyi, hogy délelőtt tanulhattak. A tanítás feltételei kifejezetten rosszak voltak. Az állandó igénybevétel miatt ritkán tisztítottak, ritkán szellőztettek, ennek pedig következménye lett: a bűzös, rossz levegő. Télen rosszabbodott a helyzet, mert rossz kályhában, rossz minőségű szénrel tüzeltek. A füst, a széngáz állandósult, a gyakran miatta nyitott ablakok légsző- és gégehurutot eredményeztek. És a zsúfoltság! 108, illetve 96 tanuló a IV. osztályban! A fogas hiányzott. A tanulók előtt a könyvek, a kalap és a télikabát. Tüdőbaj, rühjárvány – logikus következmények. A reáliskola demonstratív eszközeit nem használhatták, azokat a főgymnáziumból kellett átcipelni, állaguk fokozatosan romlott.

A harmadik háborús esztendő is a főreálban kezdtek. Az igazgatóság beadványokkal ostromolta a felsőbb polgári és katonai hatóságokat, aminek meg lett az eredménye. 1916. december végén megkapták a jó hírt: az iskola épülete eredeti rendeltetésének azonnal átadandó. A katonaság az épületet ki is ürítette. De mit hagyott? Az igazgató ezt sejtette, mert már egy évvel korábban ezt írta: „Ragályos betegségben szenvedő katona iskolánk épületében csak ritkán nyert elhelyezést, de a harcterről odavitt sebesültek természetesen a férgek mindenféle fajtáját behurcolták. Az épületben és berendezésében esett károk majd csak akkor állapíthatók meg, ha a katonai hatóság iskolánk épületét ismét rendeltetésének vissza fogja adni.”⁶⁶

1917. január 23-án egy kiküldött vegyes bizottság az igazgatói sejtéseket „igazolta”: az épület fertőzött, és annyira rongált, hogy szó sem lehetett tanításról. Munkáskéz viszont – épp a háború miatt – nem akadt. Így az egész tanév a megkezdett helyen folyt, ismét délután, 2–6-ig. Az ez évi körülményeket így idézte fel az igazgató: „A rossz kályhák és az épület hiányai miatt úgy a tanárok, mint a tanulók sokat szenvedtek. A széngázmérgezés tünete gyakran jelentkeztek, és részben az iskola fertőzött állapotának tudható be az is, hogy az idén egyik kedves tanártársunkat és négy növendékünket ragadta el a halál.” Az 1917/18-as tanévben október 27-én visszaköltözött a főgymnázium a neki szánt helyére.

1.3. Trianon következménye, avagy a magasabb érdekek az egyetem: 1921/22–1930/31.

Aligha él magyar ember – ki tanulmányainak egy részén már túl van –, aki ne hallott volna Trianonról. Egyik gyászos következménye, hogy a történeti Magyarország harmadára zsugorodott. Az elszakított, elcsatolt, leválasztott országrészekben magyar oktatási intézmények működtek. Ezek egyike volt a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem. Az egyetem régi hazáját keresve jutott el Szegedre. Szerencséjére – a főgymnáziumnak szerencsétlenségére – talált egy jó állapotú, sokhelyiségű épületet, az állami főgymnáziumét. Elfoglalta, mert ezt jelölték ki számára.

A főgimnázium mehetett. Az első állomás az 1921/22. tanévben a városi főgimnázium (piarista) lett. Felszerelése maradt, elvileg a piaristákét használhatta. A tanítás délelőtt egy hét, délután egy hét rendszerben bonyolódott le. A világítási berendezés szegényes, ezért – különösen a téli délutáni órákban – a tanítás csaknem lehetetlenné vált. A helyzet nem változott a következő tanítási évben sem, noha az iskola neve igen: Klauzál Gáborról nevezték el. A minisztérium is látta az áldatlan állapotokat, ezért már 1923. év elején elrendelte az áttelepülést az állami főreálba, de ez még az 1923/24. tanévben sem sikerült, mert néhány helyiséget egy lakó használt, akinek kiköltöztetése nem ment márról holnapra.

A vándorló évek kedvező fordulata – ha egyáltalán a vándorlásban ilyenről lehet beszélni –, hogy a főgimnázium átkerült a Baross Gábor reáliskolába az 1924/25-ös tanévben, és itt is maradt visszakerüléséig. Előnyei közül kettőt érdemes kiemelni:

1. Minden osztálynak lett önálló terme. 2. A tanítás délelőtt folyt. A hátrányok közös használatból adódtak: a rajz, a fizika és a tornaórákon. Ezek közül a rajztanítást tartotta „leküzdhetetlen nehézségnek az intézet igazgatója, dr. Kaufmann György: „... ezelőtt egyedül a reáliskolának volt két rajztermé, most a két intézetnek kell megelégednie egy rajzteremmel. Egy teremnek pedig már berendezése sem felelhet meg a szabadkézi és az ábrázoló geometriai rajzoktatás céljának.”

Ami az ingóságokat illeti, az egyetem visszaadott 40 padot, a hiányzók pedig részben a reáliskolától, részben a városi és állami felsőkereskedelmi, részben a Szentgyörgy téri városi elemi iskolából kaptak; használták. A egyetem földrajzi és történelmi térképeket is visszaadott, ezeket rolós szerkezetű tokokban az osztályokban helyezték el.

1925/26-ban a „békés egymás mellett élés” maradt, de a gondok sokasodtak. Így látta az igazgató: „... a tanulók létszámának jelentékeny megnövekedésével a görögpótlótermet a párhuzamos I. osztály számára kellett lefoglalnunk ..., az V. osztályban a francia mellett fakultatív bevezetett olasz nyelvi órák számára is helyiségről kellett gondoskodnunk.”

Mind az iskolavezetés, mind a szülők kérték a minisztériumot, hogy a zsúfoltság enyhítésére kötelezze az egyetemet néhány terem átadására. A jóakarát mindenhol megvolt, de eredmény nem született. Az intézet egésze maradt 1926/27-ben is a Barossban. Az egyetemi építkezések ugyan gyorsított ütemben haladtak, de végük még nem látszódtott. A következő tanévben a helyzet súlyosbodott. Most már 3 osztályban tanítottak francia mellett fakultatív olaszt, a létszám a gimnázium reállá válásával fokozatosan nőtt, amivel arányosan a zsúfoltság is. 1928/29-ben ismét két első osztály lett (így az osztályok száma 9) sok tanuló visszautasítottak felvételtkor, tehát egyre égetőbbé vált, hogy az egyetem végre visszaadja a Klauzál épületét.

A fellélegzés éve lehetett az 1929/30-as tanév. Bár az egye-

egy; és egy diákot zártak ki az iskolából.

1913/14.

Jól működik a tankönyvszegélymozgalom. A tanév folyamán 111 tanuló 923 darab tankönyvet kapott 1846 korona értékben.

1913/14.

Visontay Kálmán, tanár (a Nemzeti Szalon, a Szegedi Képzőművészeti Társulat alapító tagja) 12 képpel vett részt egy vándortárlaton, 42 képpel a szegedi képzőművészeti egyesület kiállításán.

1913/14.

A király dr. Cicatricis Lajost, volt Csongrád megyei főispánt nevezte ki Szeged szabad királyi város főispánjává. Ebből az alkalomból a tanári testület a tankerületi királyi főigazgató vezetésével tisztelgő látogatást tett.

1913/14.

A szóbeli érettségi vizsgák után érettnak nyilvánított 44 tanuló közül 12-én a jogi, 13-an az orvosi pályát választották.

1914/15.

Az első vh. első éve (és a tanév) meghozta az első hősi halottak hírért. Közük

Homor Ernőét, a főgimnázium tanáráét. A volt tanítványok közül elesett: Cserei Árpád, Deffert Gáspár Ferenc, Funák Károly, Hajabács László, Kövesi Ferenc, Neubauer Dezső, Schmidt Ádám. Meghalt Piri István és Szakály István volt iskolaszolga is.

1914/15.

Nchezen indult e tanév. A főgimnázium épületét 1914. augusztusában katonai tartalékkórháznak elfoglalták. Ezt akarták tenni az állami főreáliskolával is. Végül ez az intézmény mentességet kapott, ami azt jelentette, hogy végig délutáni tanítás folyt a késéssel, szeptember 16-án megindított tanévben.

1914/15

Mivel az iskola épülete tartalék hadikórház lett, a főreáliskolában folyt a tanítás. De nem volt elegendő számú tanterem, így osztályokat vontak össze, ami elképesztő számokat eredményezett. A III. osztályban 96,

tem elzárkózott attól, hogy akár egyetlen helyiséget is visszaadjon, a Madách utcai polgári iskola tanári kara segített. Egyik termüket átadták, ahol el lehetett helyezni az ifjúsági könyvtárt, miáltal a Barossban hely jutott az új I. B osztálynak. 1929 októberében visszakapták a még hiányzó padjaikat (62 db-ot).

A nagy „menetelés” utolsó éve, az 1930/31-es a körülmények javulását hozta. Az egyetem „nagy kegyesen” három osztálytermet visszaadott, 10 maradt a reálban, így valamennyi osztálynak lett otthona. A Madách utcai polgári fiúiskolában működött az ifjúsági könyvtár, a többi helyiség mind a Barossban, közös használatban. Az igazi, mély levegővételt a következő tanév engedte meg, a Tisza Lajos körüti otthonban.

1.4. Két kölcsönteremben (is): 1987/88-1988/89.

Több mint 50 évet átugorva megállapítható, hogy a Radnóti gimnáziumban iszonyú a zsúfoltság. Az órarendkészítők minden „boszorkányos ügyessége” ellenére sem sikerült a meglévő termekbe besorozni a kötelező órákat. „A zsúfoltság csökkentése érdekében a KISZ Szeged Városi Bizottságától két kis helyiséget béreltünk, így sikerült az alapvető tantermi követelményeket biztosítanunk. A két helyiség kifestését szintén megoldottuk.”¹⁰

1.5. Más épület egy részének belakási terve: 1989. február 15.

Nem sok hiányzott ahhoz, hogy egy másik épület története is beleszövődjék a Radnótiéba. A pártállami szervek ingatlanjainak hasznosítására magánosok, intézmények egyaránt gondoltak, cselekedtek. A gimnáziummal szomszédos épület, amelyet korábban a KISZ használt, megoldhatta volna az iskola terem gondjait. Hogy hogyan, arra a gimnázium igazgatójának javaslata adott volna választ. Az épület földszintjének öt termében képzelte el a Matematika Iskola I. évfolyamának termét, a VII., VIII. osztályosok matematika óráival együtt; matematika szakkönyvtárt; diákmozgalmi irodát; termet a differenciált, kis létszámú, előrehozott vizsgájú, fakultatív osztályok kiemelten tehetséges tanulókkal való foglalkozáshoz; és egyet a kiscsoportos foglalkozáshoz. Az első emelet tíz kívánt helyiségeiben lett volna a könyvtár, olvasókkal; a nyelvi szertár; tanári ügyeleti szoba és kisebb csoportoknak termek. A pincében működhetett volna az iskolai ifjúsági klub. A javaslatát így zárta: „... kitűnik, hogy a termeket nagyon jól tudnánk hasznosítani. Az iskolán belüli nagy zsúfoltságot csökkentenénk ... a könyvtár üzemeltetését megoldanánk, s talán még több gimnáziumi osztályt is fel tudnánk venni.” A levelet a Szeged M. V. Tanácsa V. B. művelődésügyi osztályának címezte, és így zárta: „Tisztelettel kérem Osztályvezető Elvtárs szíves támogatását.”¹¹

Nem tudni: a támogatás megvolt-e vagy sem, a végeredmény ismert: a javaslat javaslat maradt.

2. Otthon – itthon

2.1. Jelentős szerkezeti átalakítások nélkül: 1903/04-1913/14; 1917. október 27.–1920/21.; 1931/32–1954/55.; 1984/85–1996/97. június 23.

A fejezet alcíme jelzi, hogy a „honfoglalás” évétől az épületben lényeges belső szerkezeti változások nem történtek a felsorolt időszakokban. A „honfoglalás” a gimnázium hatodik évében történt. „Öt évi vándorlás után végre saját otthonunkba költöttünk.” 12. – írta az intézet igazgatója. Nagyszabású iskolaavató ünnepséget rendeztek, amelyen elhangzott Petrovics Lászlónak, az iskola magyartanárának verse:

Iskola-avatásra

*Szent, nemes célokra fölépített falak,
Kik közt a tudás, bit eszméi szállanak,
Kik nemzet virágát naponként látjátok,
Isten bő áldása szálljon titeátok!*

*Szent templommá tegyen a tudomány, a bit,
Hol a művelődés rakja olárait;
Hol lelkez tanítók ibletett munkája
Az ifjú elmét, szíveket munkálja.*

*Maradj szent templomunk, a kik lelkesedve
Vetegetnek erényt a zsenge szívekbe:
Ojtogatják Isten és baza szerelmét,
Tudomány szerével gazdatítnak elmét.*

*Buzdítanak, intnek, élő példát adnak,
Szívünkbe nem csak szó csengésével batnak;
Mind a sok csillagsor díszíti az eget,
Tettekben szellemök ifjak közt úgy lebeg.*

*A balbit, babona sötét éjszakája
Válik a műveltség rózsás bajnalára,
Oszlik az elmékre felbőzött ködpára
E lelkes tanítók atyai szavára.*

*Megtelik az elme, megtelik a lélek
Kincsével a tudás isteni fényének;
E fény a szívekben égő lánggra lobban
S mint bazaszeretet, bit hevesen dobban.*

*Új, új nemzedéknek keblét melengeti
S hatalmas érzelmek árráival lesz teli;
Ember szeretete, önzetlen kegyelet,
Becsület, igazság onnan gerjedeznek.*

a IV.-ben 108,
az V.-ben
74 tanulót zsúfoltak
össze.

1915. január 30.

Meghalt Szeged szabad királyi város polgármestere dr. Lázár György, udvari tanácsos. A tanári kar s az ifjúság nagy részvétel bűcsúztatta, hiszen érdeme nem kisebb, mint az, hogy fáradozásának gyümölcse volt a szegedi főgimnázium megszületése.

1916. június 30.

Az igazgató, dr. Kárpáti Károly körlevélben értesítette a szülőket, hogy „...a tanulóknak vasúton való bejárása az előadásokra nem célszerű. Eltekintve attól, hogy a tanulók sok időt veszítenek, az előadásokról elkésnek, azokat rendetlenül látogatják, a tapasztalat bizonyossága szerint tanulmányi haladás tekintetében rendszeren hanyatlanak, fegyelemben és erkölcsi viseletben pedig züllésnek indulnak... fiaikat helyezték el Szegeden ...!”

1915/16

A világháború szinte
„tálcán kínálta”
a háborús tárgyú
írásbeli dolgozatokat.
Néhány ezek közül:
„A magyar katona
(3. osztály),
Buzdító beszéd
a harctérre induló
katonáinkhoz
(6. osztály).
Minő gondolatokat
ébreszt bennem
a szegedi
honvédszobor?
(8. osztály).

1915/16.

A tanárok anyagi
erejükhez mérten
a hadikölcsön-
jegyzésben is részt
vettek, és a négy
hadikölcsönre
összesen 57 100
koronát jegyeztek.

1915/16.

Az elmaradt évi
rendes iskolai
kirándulások helyett
Szegeddel és
környékével
ismerkedtek –
a nyár folyamán –
a tanulók.
A célállomások:
Marostó,
Kamaráserdő,
Algyő, Dorozsma,
Palics-fürdő voltak.

1915/16.

A V. K. M. „érettségi
tanfolyam”
szervezését rendelte
el (40.962.sz.)
hadbavonult ifjak
számára. Így
a főgimnázium is

*Mint a természetben balálból új élet,
A múltból szebb jövő számunkra úgy éled;
Benne szelíd fénnel tudomány világol,
Salakot pusztító érzelmi tüz lángol.*

*Tudomány, művészet, szent érzés temploma,
Így lásson, iskolánk, bosszú idők sora!
Hírnevedet majdan azoké növelje,
A kik itt fáradsnak tanítva, nevelve.*

*Ti a tudományra felszentelt új falak!
Titeket szilárdan századok lássanak!
S kit magatok közül innen kibocsátok,
Legyen minden ifjú egy-egy áldás rátok!*

*És legyen mindenig áldás a bazára,
Áldozza szorgalmát ennek a javára!
Hogy erős magyarság gazdag bazájában
Álljatok erősen, álljatok szilárdan.*

De mit is avattak? Milyen volt, milyen ma az épület?

„A kétemeletes épület főhomlokzata a Tisza Lajos körútra néz. Jobb szárnya a Tisza Lajos körút, a hosszabbik, balszárnya pedig a Batthyányi utca mentén húzódik ... A tornacsarnok külső homlokzata a Petőfi utca felé néz. Az udvar alakja szabálytalan ... leginkább platánusfákkal van befásítva. Szélein fűgyep húzódik végig, mögötte sűrű bokrok takarják el nyáron az udvart a külső utcák felől.”

A korabeli leíráshoz helyszínrajzot nem mellékeltek, de nem nehéz azonosítása a mai épülettel, melynek helyszínrajzát az É-jelű mutatja.

A főhomlokzat és a jobbszárny azonos. A Petőfi utca ma Dózsa György utca, a Batthyányi pedig Stefánia. A szélein a fűgyep helyett téglás-dróthálós kerítés található a Stefánián, az épület után, illetve a Kazinczy utcán a bölcsődéig. Az épület fényképen (a homlokzat Kossuth-címerét leszámítva, amelyet „levettek” – bővebbet később –) teljesen megegyezik.

Az udvar alakja változatlanul szabálytalan, a régi (a mai nagyobb) tornaterem is megvan, de kibővült egy kisebb tornateremmel, ebédlővel, illetve az udvar belseje felé a tornatermet kiszolgáló egyéb helyiségekkel. Mindez a T1 és T2 jelű alaprajzokon, metszeteken látható.

Ami viszont „eltűnt” az udvarról, az az eredeti épület udvari lejárata után lévő: 1. a díszterem (a régi tornacsarnok) előszobája; 2. a díszterem; 3. a tornaterem; 4. a tanári szoba; 5. tornaöltöző; 6. tornaszertár. (1. F1 L betű alatti nyíllal jelölt!)

Az épületbelső az alagsorral kezdődik. 1903-ból az alábbi ismert: „Az épületnek souterrainje is van, amelyet azelőtt nagyrészt az áll. Felsőbb leányiskola internátusa foglalt el és használt.

Bármely átalakítás típusképe lehetne. Ez az 1997. évi

Ennek helyiségei a következők: internátusi konyha, éléskamra, tálaló, ebédlő, gondnoknő szobája, 2 cselédszoba, mángorló szoba, mosókonyha, 3 pince, 2 zöldéskamra, gázórafülke, felvonó gép fülkéje. Ezen helyiségeket két nagy folyosó köti össze s belőlük ez idő szerint csak a mángorló szoba, mosókonyha és a pincék vannak használatban.¹⁵

Ez az a szint, amely az évek folyamán a legtöbb átalakítást megérett, ez az, amelynek mai formája tavaly (1997. nyarán) alakult ki. A P-vel jelölt alaprajzhoz képest (amely 1994-es állapotot rögzít) az eltérés, hogy minden raktárból valamilyen tanítási célú terem lett.

Az alagsor fölötti földszintre lépcsősor vezet a főbejárattól és az udvarról egyaránt. Az ott lévő oltár az évek folyamán nem változott. 1903-ban a hosszabbik folyosóból nyílt a szolgálakás szobája, konyhája, a nagyobbik, a kisebbik illemhely, 5 tanterem, az orvos szobája és a portásfülke. A rövidebb folyosóból lehetett eljutni az igazgatói irodába, az előszobába, az irattárba és 3 tanterembe. (L: F1) A mai állapotot az F2 tükrözi.

Az első emeletre mind a hosszú, mind a rövid folyosó felől fel lehet jutni a félemeletig, onnan egy lépcsősorral az emeletig. A régi első emelet előcsarnoka, tanári szobája a maival egyező. A rövidebb oldalra azonban csak a kézi könyvtár, a tanári könyvtár és a könyvtáros szobája fér el a lépcsőfeljáróig, onnantól ugyanis az igazgatói lakás következett 5 szobával, konyhával, cselédszobával, fürdőszobával, két illemhellyel. A hosszabbik oldalon két tanterem, a természetrajzi előadó, a laboratórium, két szertár, az ifjúsági könyvtár és egy illemhely kapott helyet. (L: 1. E1) A mai állapotot az 1. E2 ábra mutatja, a nyelvi laborok helyett számítógépes termekkel.

A második emeletre az előhöz hasonlóan lehet feljutni. Mindkét oldal felől vezet egy-egy lépcsősor a félemeletig, majd

tartott ilyen, melynek végeredménye: a 32 tanuló közül 29 megfelelt.

1916. november 21., november 30.

November 21-én meghalt I. Ferenc József (1830-ban született, 1848–1867-ig uralkodásának kezdete) Magyarország királya. Az egész nemzet gyászolta. A főgimnázium tanári kara és ifjúsága november 30-án gyászünnepélyt tartott emlékére.

1916. december 30.

1916. december 30-án nagy nemzeti ünnepség közepette Magyarország apostoli királyává koronázták Károly Ferenc főherceget. (Élt: 1887–1922; mint magyar király: IV. Károly 1916–18.) A főgimnázium e nagy nap emlékére 1917. január 17-én tartott örömnepet.

1917. március 27.

A Délmagyarország beszámoló arról, hogy Striegl F. József, főgimnáziumi tanár, a lap hosszú időn át kiváló munkatársa Temesvárra megy. Áthelyezték. Ismerteti

írói munkásságát,
amely nemcsak
néhány fővárosi
lapra korlátozódik,
hanem

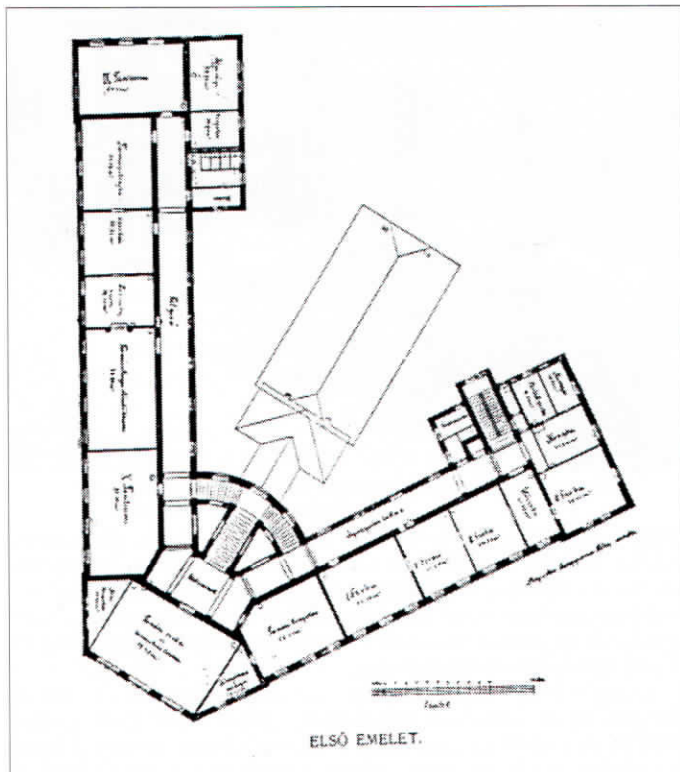
Németországra is
kiterjed. Sőt az itt
tartott felolvasásaival
nagy szolgálatot tett
a magyarság
ügyének.

1917. március 27.

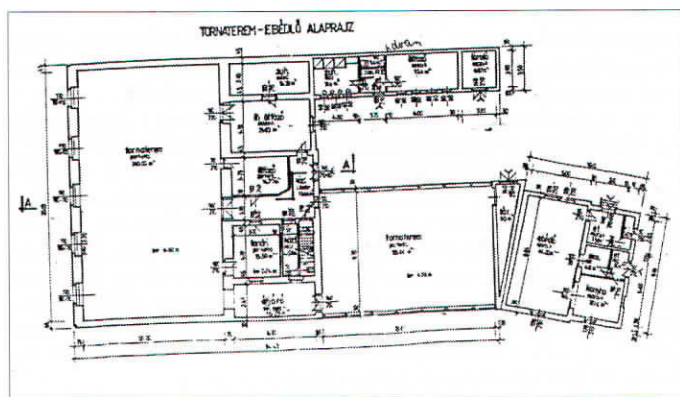
„A szegedi állami
főgimnáziumnak
gyásza van.
Etrekarcsai
Lukáts László,
az intézet kiváló
tanára rövid
szenvedés után
március 24-én,
este elhalálozott.” És
„Fájdalmas, súlyos
csapás érte dr. Benkó
Lászlót, az állami
főgimnázium tanárát.
Fiát, Pistikét, életének
kilencedik évében
fájdalmas műtét után
elragadta a halál.”
(Délmagyarország)

1917. május 31.

Újabb alapítvánnyal
lett gazdagabb
a főgimnázium
„Alapítvány
Taschler József
emlékére”
elnevezéssel.
Özvegy Taschler
Józsefné ugyanis
ötezer koronás
alapítványt tett
két éve elhunyt
fia emlékére.
Az alapítvány
kamatait
a főgimnázium
szegény sorsú, jó
tanulói fogják kapni.
(Délmagyarország)

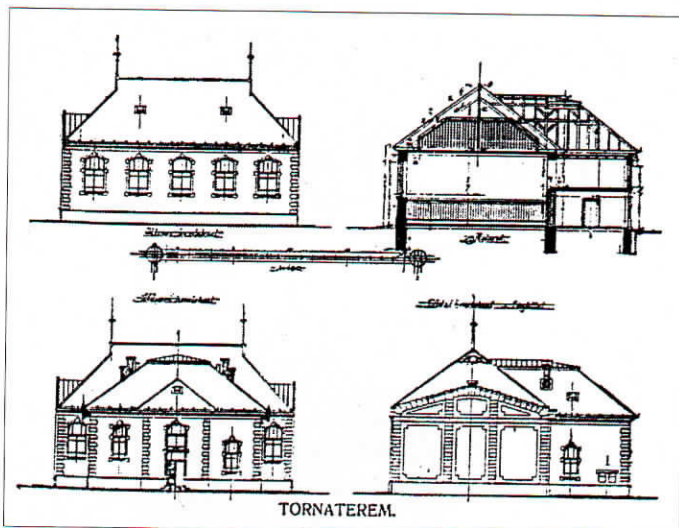
E1 (1903)

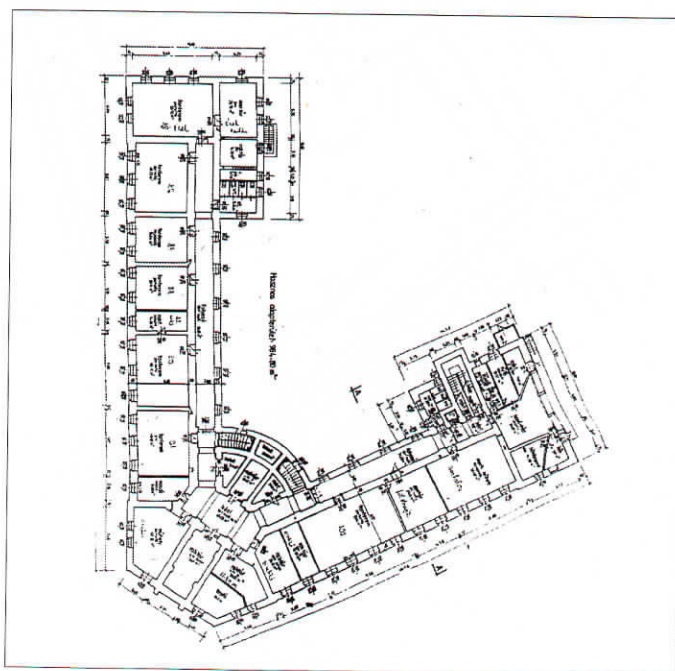
T2 (1994)

T1 (1903)

P (1994)

1917. június 15.

Másodszor lett
V. K. M. miniszter
gr. Apponyi Albert.

1917. június 17.

Cholnoky Margit,
aki Cholnoky Károly
szegedi állami
főgimnáziumi tanár
leánya külföldi
hangversenyeken
figyelemre méltó
sikereket ért el.
(Délmagyarország)

1917. július 1.

Életmentésről ad hírt
a Délmagyarország.
Bérczi Andor, III.
osztályos tanuló két
„ürileánykát” mentett
meg a vízbefúlástól
a Tiszán.

1916/17.

A tanév
decemberében
épületét visszakapta
a főgimnázium,
de tanítani nem
lehetett:
fertőzésveszély,
megrongált állapot
jellemzte. A javítási
költségeket
megszavazták,
de azok nem érkeztek
meg, így a régi
helyen folyt a tanítás
és a zárás is:
a főreáliskolában.

1916/17.

Török növendékkel
gazdagodott
a nemzetiségileg
aműgyet is színes
intézet. Fitri Nizsatot
írták az I. A

osztályba, aki egy év
alatt szépen haladt
a magyar nyelv
elsajátításában.
Hittanra Abdul Latif,
mohamedán lelkész
tanította.

1916/17.

19 iskolából 37
menekült tanult
a főgimnáziumban;
az iskolák
betűrendjében
a Brassói Állami
Elemi Iskolától
a Vajdahunyadi
Állami Elemi Iskoláig.

1916/17.

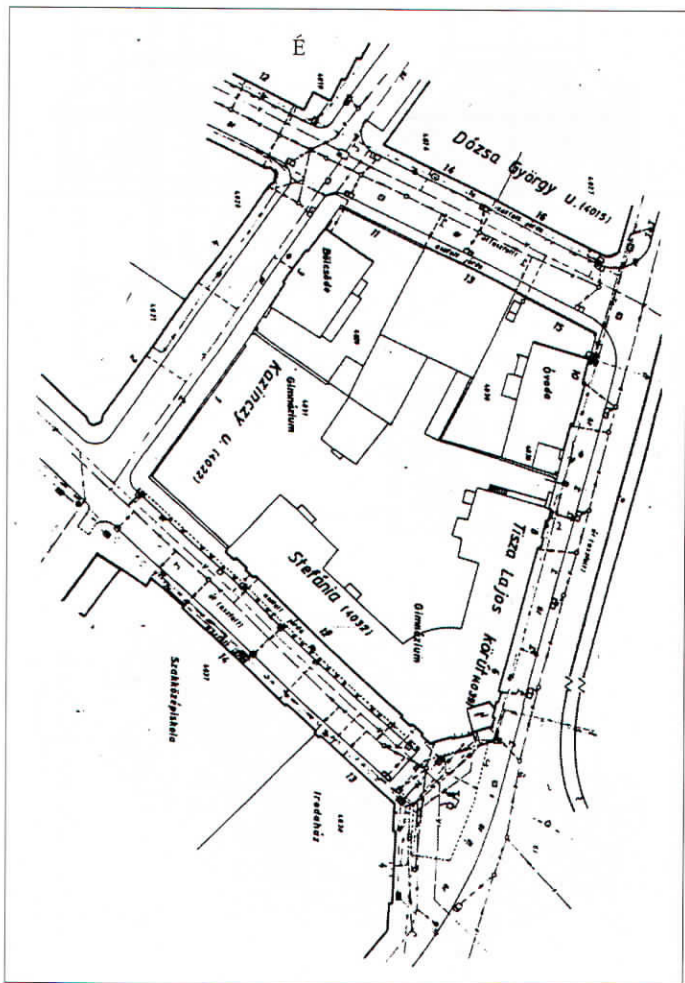
Igen rövidre
sikeredett e tanév.
A háborús helyzetre
tekintettel csak
október 2-án indult,
és már május 26-án
megvolt az
ünnepélyes tedeum.

1917. október 27.

Bár hivatalosan
az előző tanévben
visszaadta
a katonaság
a főgimnázium
épületét,
a fertőtlenítése,
a tisztogatás és
a renoválás
elhúzódott.
Csak e nappal
költöztek vissza,
a tanév eddigi részét
a főreáliskolában
töltötték.

1918. május 8.

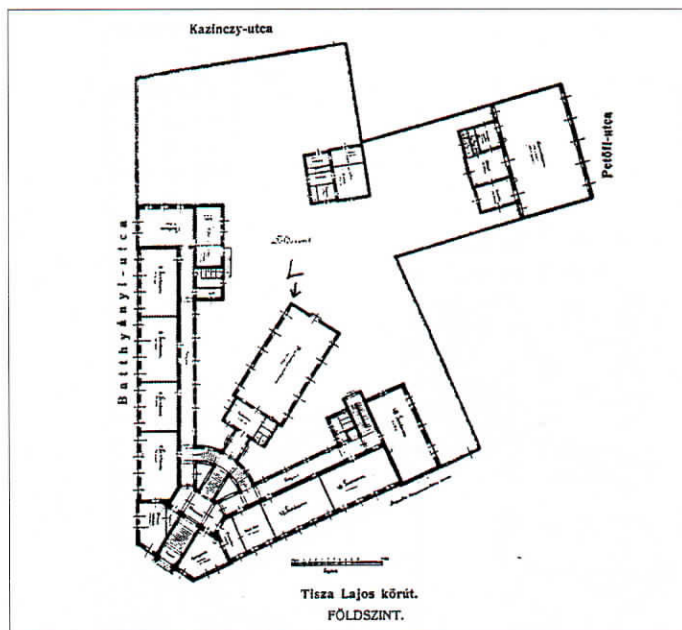
Rövid időre –
a Károlyi-kormány
megalakulásáig –
ismét

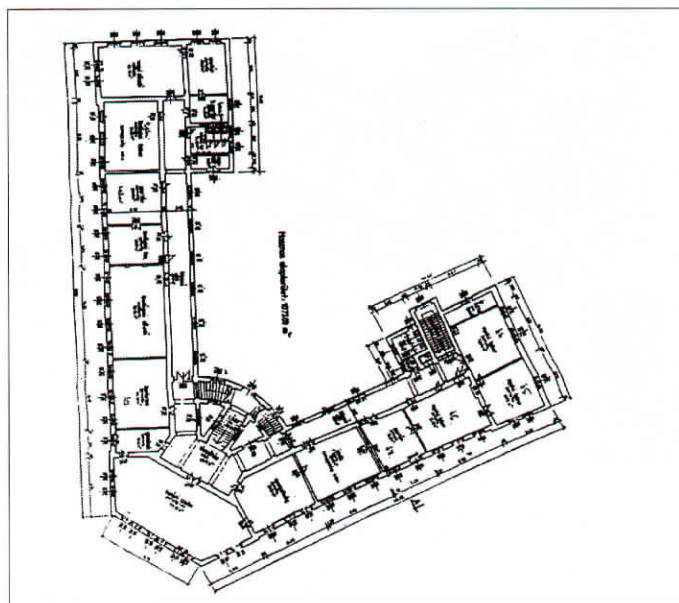
Az iskola mai (1994) helyszínrajza

E1 (1903)

E2 (1994)

kultuszminiszter lett gr. Zichy János.

1918. május 12.

E napon az „Elesett tanárok özvegyei és árvái alap”-ja javára rendeztek szavaló- és hangversenyt. Klain József VIII. osztályos tanuló versválasztása egy ritkán hallható Móra Ferenc mű volt. Címe: A magyar tanár

1917/18.

A gimnázium tanulói számára kilenc konviktus nyújt biztonságos szállást Szegeden. Közte a Szerb-bánáti internátus Újszegeden, melynek igazgatója a főgimnázium rendes tanára, Horváth János.

1917/18.

Érdekes tantárgyi koncentráció olvasható ki a tanév végi matematikai érettségi egyik feladatából: „A Divina Comédia adatai szerint a Pokol olyan tölcser, amelynek középponti szöge $44^{\circ} 32'$. Ha a tölcser nyitottnak képzeljük, hányadrészével kisebbedik meg a föld köbtartalma és hányadrészével növekszik meg a felszíne.”

1917/18.

A tanárok közül
hárman orosz
hadifogságban
„kezdheték meg”
a tanévet. Ők: Mayer
Márton (földrajz,
természetrész),
Perhács Sándor
(magyar, latin)
és dr. Várady Zoltán
(magyar, latin).

1917/18.

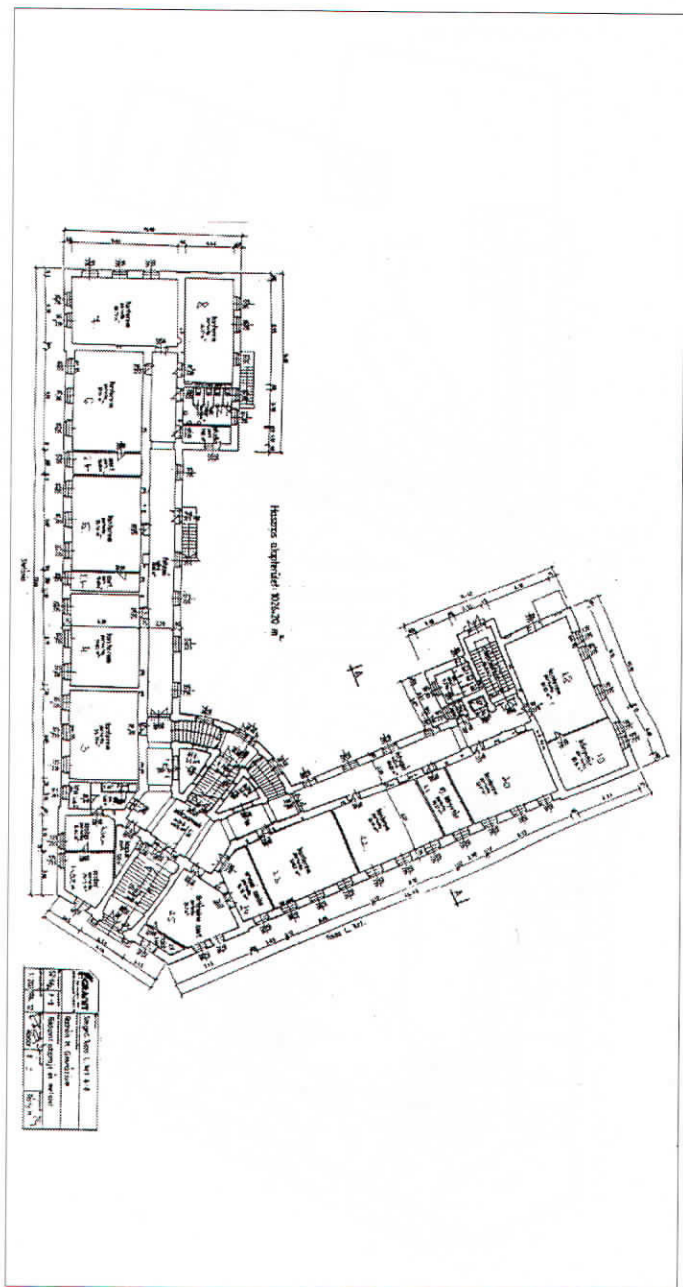
Volt dolga
dr. Baneth Samunak,
iskolaorvosnak.
Szemvizsgálat,
himlőoltás, nyilvános
előadások.
Ingyen gyógyította
a szegény sorsú
tanulókat,
és hathatósan járt
közbe, hogy
a megrokkant
tanulók ingyenes
nyaralásban
részesüljenek.

1917/18.

Ima címmel verset írt
dr. Benkő István,
a főgimnázium
tanára. A vers alcíme:
Zita királyné
születése napján:
1918. május 9-én.
(Zita: Bourbon Zita,
pármai hercegnő,
IV. Károly felesége).
A műalkotást
Molnár Sándor VIII.
osztályos tanuló
szavalta el az iskolai
ünnepségen.

1918. október 31.

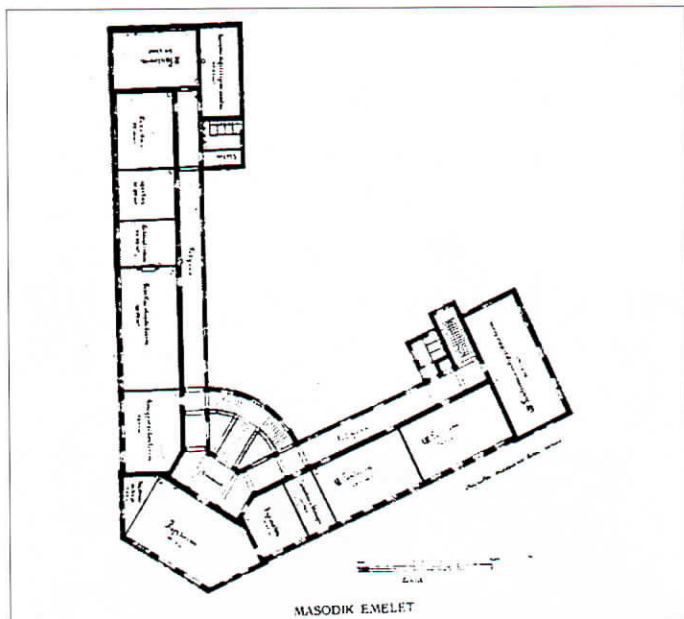
A Károlyi Mihály-
kormányban
a kultusztárcát

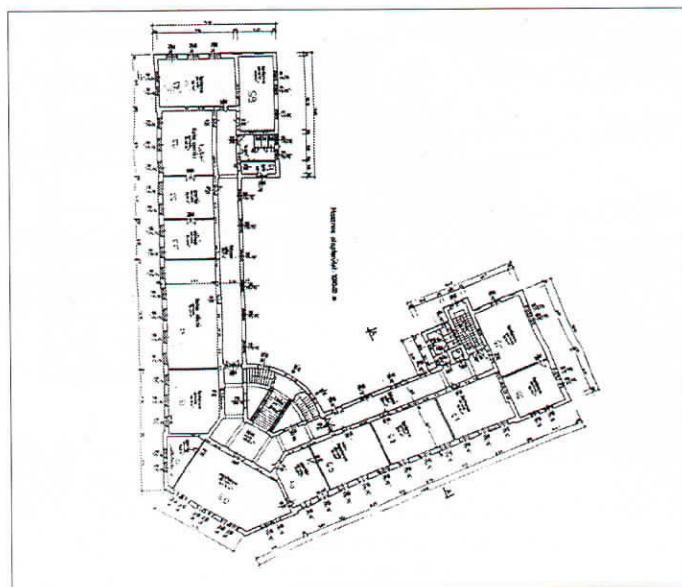
F2 (1994)

2 E1 (1903)

E2 (1994)

Lovászzy Márton káptala.

1919. január 22.

Miután még decemberben Lovászzy kilépett a Károlyi-kormányból – és új minisztériumot hoztak létre: a közoktatásügyit –, az új miniszter Kunfi Zsigmond lett. Tisztségét egy ideig betölti a tanács-kormányban is, mint közoktatásügyi népbiztos, 1919. június 24-ig.

1919. március

Alighogy újból visszaadták az iskolát, renoválták, az ifjúság újra „belakta”, pesti tengereszek érkeztek, akik a kommunistákat üldözték (valóságban a kommunizmust terjesztették), őket a főgimnázium épületébe kvartélyozták be.

1919. március 25.–
április 11.

A tanári kar legnagyobb meglepetésére Kárpáti igazgató helyett Lindenschmidt Mihály, főreáliskolai tanár hívta össze a szokásos konferenciát, ahol egy kommunista fogadalmat közölt. Az „eredmény”: minden munkát megszüntettek

és április 11-én
szélnek eresztették
tanítványaikat.

1919. április 11.

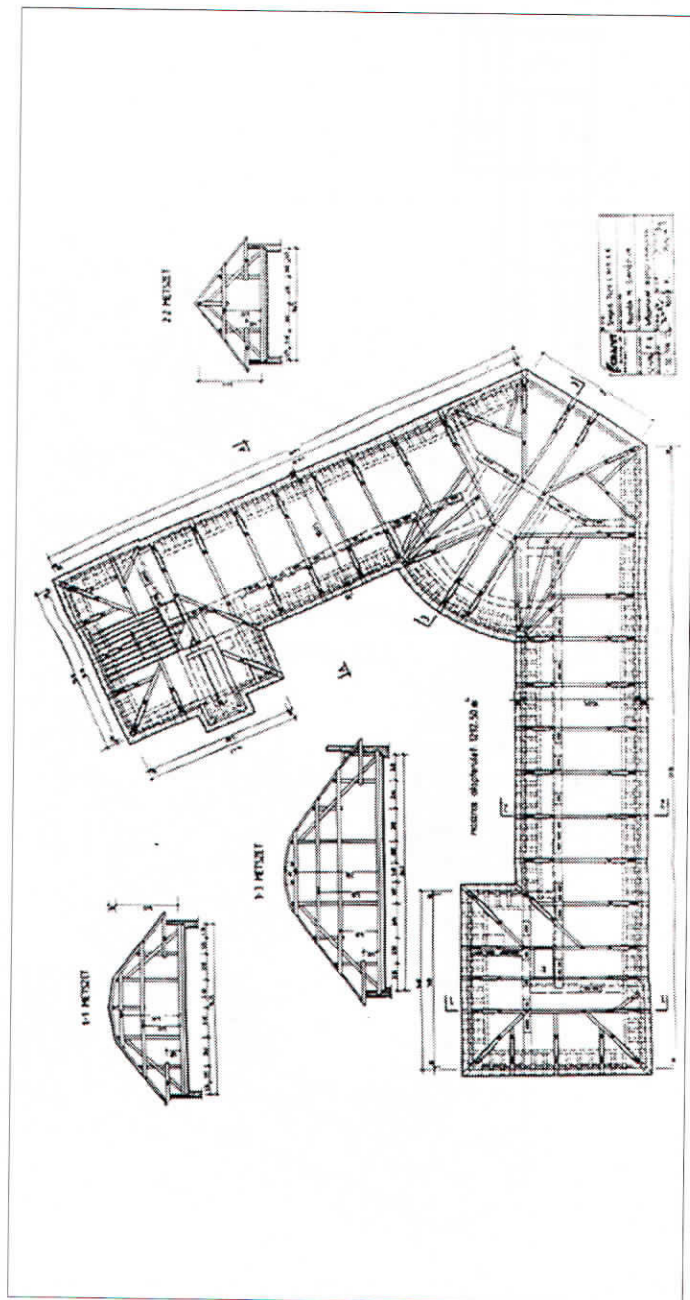
A szegedi
középiskolákban
– így az állami
főgimnáziumban is –
április 16-án
a tanulók kézbe
kapják
a bizonyítványukat,
tehát a húsvéti
szünetről már
nem kell
visszajönniük.
(Délmagyarország)

1919. május 7.

Miután néhány
magyar tiszt kezébe
került a szegedi
tényleges hatalom,
Lippay, Peidl, Benkó
főgimnáziumi
tanárok összehívták
a tanárok
gyűlését
a városházára,
és ott a szovjet
kormány
rendeleteit
érvénytelennek
nyilvánították,
visszahelyezték
az elmozdított
Szele Róbert
tankerületi
főigazgatót,
és Kárpáti Károlyt,
gimnáziumi
igazgatót.

1918/19.

Bár a tanév időben
megkezdődött,
a politika bevonult
az iskolába is,
és volt előtérben
október 31-től
március 21-ig.

3 E

*E teremmel kezdődik az iskolai helyiségek
sorszámozása: 001.*

A belőle nyíló kiscsoportos foglalkozás színtere 001.1. számú.

A 0 jelzi, hogy a földszint alatt (az alagsorban) található.

1918/19.

A „sehogyse sikeredett” tanév végén három érettségit tartottak: március 8-én az első katonai tanfolyamot, májusban a második katonai tanfolyamot, míg a „rendes” érettségi – mindössze 12 fővel – június hónapban zajlott le.

1918/19.

A tanév folyamán búcsúztatták el Szíveri Bertalant, iskolaszolgát, aki 18 évet töltött el a főgimnáziumban.

1919. június 24.

A tanácsköztársaság közoktatásügyének élére – mint népbiztos – Pogány József került.

1919. augusztus 15

A kultuszárca visszarendeződött V. K. M.-méc. Élére Huszár Károly került, aki 4507. sz. rendeletével a Tanácsköztársaság által kiadott rendelkezéseket hatályon kívül helyezte.

1919. szeptember 2.

„8–10 nap múlva megnyitják azokat az iskolákat, amit a katonaság kiűritett.

Ahol
a katonaság
még ott van, 2-3
termet átengednek
tanítás céljára.
Az állami
főgimnáziumot már
kiürítették ...”
(Délmagyarország)

1919. november 8.

„Az állami
főgimnáziumban
március végéig, tehát
négy hónapig –
fűtőanyaghiány miatt
– a tanítás szünetel.”
(Délmagyarország).

Pontosabban:
november 15-től
március 15-ig,
de a VII. és a VIII.
osztály tanulói egész
évben rendszeres
oktatásban
részesültek,
a többiek viszont
– összevont tanrend
szerint – egy héten
kétszer, délután.

1919. november 14.

Haller István került
a kultuszárca élére,
ki korábban újságíró
is volt (meghalt
1964-ben).

1920. április 1.

Dr. Kárpáti Károly,
az intézet igazgatója,
aki 22 évig töltötte be
tisztségét, előbb
szabadságra ment,
majd e naptól
nyugdíjba.

1919/20.

Trianon (1920.
június 4.) „előszéle”
a tanulói

onnan egy. Az itt lévő előtér is változatlan, sőt a rajzterem is. A rövidebb szárnyon volt a rajzszertár, a rajztanár szobája, a történelmi szertár és 3 tanterem. A hosszabbik folyosóról nyílt egy tanterem, a görögpótlóterem, a fizikai előadó, szertárak (köztük az éremtár és a filológiaszertár). Mindkét oldalon egy-egy illemhely. (L: 2. E1) A mai állapot megfigyelhető a 2. E2 ábrán.

Ami nem a tantermeket illeti, azokat a következőkkel illették:

„Az épület megfelelő villanycsengő-hálózattal, jó szellőzőkkel és felvonógéppel van felszerelve. Folyosói és az illemhelyek kályhakkal vannak ellátva, amelyek azonban csak kemény hidegben fűtetnek, nehogy a tanulók túlságosan elkényeztetessenek. Az egész épületben gázvilágítás van alkalmazva megfelelő és csinos felszereléssel. A régi vízvezeték (Tisza vize) is be van vezetve, de ezt nemsokára az új ártézi vízvezeték váltja fel, amely jövő ősszel adatik át a közhasználatnak.”¹⁰

Az 1904/05-ös, de még a következő év is szinte eseménymentes: az iskola „élvezte” saját otthonát. Bevezették a jó vizet, a „vízórára és beállítási munkálatokra 211. kor. 64 fillért utalványozott a minisztérium.”¹⁷ még javították a régi tornacsarnokot, az épület kisebb hibáit. Az állami költségvetésből lehetőség nyílt a könyvtárak, szertárak gyarapítására. Az 1907-es polgári (naptári) évben az összes beszerzés darabszáma 583-at tett ki, 5.115 korona értékben.¹⁸ A tanulósám növekedése és a jobb épület belüli közlekedés eredménye egy új lépcső lett, ahogy rögzítették: „A második lejáró udvari lépcső építésére 1.119 korona engedélyeztetik.”¹⁹ A V. K. M. lebontatta a régi tornatermet, az udvar tehát már két lépcsősorral vált megközelíthetővé. A kezdeti örömet a növekvő gondok váltották fel, összességüket először 1910-ben zúdították felsőbb szerveik és a nyilvánosság elé.” Egyes tantermeink nem elég tágasak, könyvtáraink, szertáraink már nem férnek el jelen helyiségeinkben, nincs második rajzteremünk, nincs vallásoktatásra külön terem, szülői szoba is hiányzik, nincs ének- és zeneterem ... Az épület és a bútorzat jó karban tartására nézve bajok vannak. A V. K. M. rendszeren csak körülbelül a felét szokta utalványozni annak az összegnek, amelyet az államépítészeti hivatal mint tényleges szükségletet megállapít e célra.”²⁰

Az iskola bővítésére és költségére tervet készítettek, azt elküldték a minisztériumnak, de érdemleges intézkedés nem történt. Boncz Ödön dr., miniszteri tanácsos gimnáziumi látogatásnak azért lett eredménye: „... a V. K. M. ... a villanyvilágításnak az intézet helyiségeibe való bevezetésére 1.313 koronát engedélyezett.”²¹ Az ingóságok bővüléséből a természetrajzi szertárért érdemes kiemelni. Nem egészen tíz év alatt 1.265 db leltározott tárgyval bírt.²²

Az utolsó – háború előtti – tanévben sem került sor az iskola bővítésére, a fűtésre viszont gondolt a minisztérium: 4.500 koronát biztosított modern „Perpetuum” kályhák beszerzésére. A főgimnáziumnak azonban nem ezek „fűtöttek be”, hanem a háború. Költözhetett.

A visszaköltözés leírásából hiányzott az öröm: „1917. évi október 27-én végre régi otthonunkba visszaköltözhattünk, a IV. osztályt ismét párhuzamosítottuk és a rendes délelőtti időben, teljes óraszámmal, a szertári készletek felhasználásával folytattuk a tanítást.”²³ Talán sejtették, hogy – annak ellenére, hogy saját otthonunk lett – a következő tanév semmit sem fog hozni. Október 31-től 1919. március 21-ig a politikáé lett a főszerep. Aztán meg ” ... sokat felforgatott iskolánkba a pesti tengerészek kommunistákat hajszoló – valóságban kommunizmust terjesztő – csapata is bekvártélyozta magát egy pár hétre...”²⁴

A tananyag befejezetlen maradt.

1919/20. Tanévkezdés körül jó hír jelent meg az újságban: 8-10 nap múlva megnyitják azokat az iskolákat, amit a katonaság kiürített. Ahol a katonaság még ott van, 2-3 termet átengednek tanítás céljára. Az állami főgimnáziumot már kiürítették ...”²⁵ Rossz hír: a nemzetiségek hiányoztak. Mindössze 353 a beírt tanuló (az előző évi 763-mal szemben). Az iskolaépület sincs teljesen rendben: a könyvtárak, a szertárak a káosz állapotát mutatták. A kis létszám miatt az iskolabővítés időszerűtlenné vált. Az 1920/21. tanév elején már tudottá lett, hogy újra költözni kell, ezért így összegezték az igazgató, dr. Kaufmann: „Intézeti épületünkön az ellenséges katonai beszállásolás nyomai még mindig megvannak ... Költségesebb helyreállítási munkálatokat azonban már csak azért sem végezhattünk, mert előre tudtuk, hogy az épület csak még ebben az iskolaévben fog nekünk hajlékot adni.”²⁶

Újra kellett azonban az ingó vagyont leltározni, amit a V. K. M. számvevősegi kiküldöttje regisztrált. Így az utókor is pontosan tudja, mit hagyott az ideköltöző egyetemre a főgimnázium. Íme: „Bútorok 939 db, házi és irodai felszerelési tárgyak 474 db, nyilvántartási és számadási könyvet 36 db, tanári könyvtár 3.110 kötet (ez volt a legnagyobb tétel, értéke: 21.315,07 korona), filológiai szertárgyűjtemény 269 db, történelmi szertár 771 db, éremgyűjtemény 454 db, földrajzi szertár 1114 db, természettudományi szertár 886 db, fizikai szertár 338 db, mértani szertár 48 db, rajzszertár 655 db, tornaszertár 519 db, (a második legnagyobb tétel, értéke: 5.725,91 korona), összesen 9.913 db 111.590,30 korona.”²⁷

Emlékezetül egy korábban már közölt: a főgimnázium bútorzatát, felszerelését csaknem teljesen átadta (át kellett adnia) az egyetem céljaira.

Eltelt tíz év. 1931. márciusát írták. Klebelsberg Kunó kultuszminiszter látogatást tett a gimnázium (ekkor már Klauzál) épületében dr. Kaufmann György, tankerületi főigazgató (korábban az intézet igazgatója) kalauzolásával. A látogatás oka: az épületben elhelyezett egyetemi intézetek átköltöznek új hajlékukba, és így az épület felszabadul. Minderről a Délmagyarország is hírt adott, majd a cikkíró folytatta azzal, hogy a gimnázium visszaköltözése előtt szükség van egy nagyobb arányú átalakításra,

beiratkozásnál már érezhető volt. A korábbi – még háborús – évek 627, illetve 763 létszámából 353 lett!!

1919/20.

Folytatódik az iskola épületének rendbehozatala. A tantermek, a tanári, az előadók már rendben vannak, de a könyvtár és néhány szertár felújításra vár.

1919/20.

Az iskolavezetés gyors változásaiból: Dr. Kárpáti Károly szabadsága alatt előbb Krennek Miklós, majd dr. Madsar Gusztáv főigazgatósa után a minisztérium Lippay György tanárt bízta meg a főigazgatói és a iskolaigazgatói feladatokkal. Kárpáti nyugdíjaztatása után, 1920. április 1-től az igazgatói teendők ideiglenes ellátását Pazár Béla tanár kapta.

1919/20.

A kényszerű szénszünet miatt „Valamennyi középiskolában június 30-ig tart a tanítás.” (Délmagyarország, 1920. március 17.)

A külső zavaroktól mentes években az intézet ingó vagyona folyamatosan gyarapodott. A vagyontárgyakat 12 leltári sorszámon vezették, tartották nyilván. A gyarapodás az alábbi táblázatból jól kitűnik.

Lelt. vagyontárgyszám csoport	A tanév végi állomány (pengőben)			
	1935/36	1937/39.?	1939/40	1941/42
I. Bútor	21 960	23 674	24 434	24 754
II. Irodai felsz.	5 503	5 749	6 463	6 752
III. Számadási k.	213	242	261	357
IV. Tanári könyvt.	16 031	18 661	19 980	21 197
V.a Filológiai	534	543	543	543
V.b Történelem	3 457	2 593	2 724	2 720
VI. Földrajz	6 057	6 371	6 485	6 744
VII. Természetrájz	10 297	11 466	11 762	12 481
VIII. Fizika	14 100	15 139	16 111	16 231
IX. Rajz	1 250	1 376	1 424	1 424
X. Mértan				
XI. Torna	5 908	7 458	8 232	8 927
Összesen:	84 316	93 277	98 424	102 135
XII. Ifj.könyvt.	3 951	4.550	4 981	6 226
XIII. Önképz.könyv.			743	33

(Megj.: A mai érték megkapható – legalábbis viszonyítási alap lehet –, ha ismert, hogy a 21 197 pengő 2 995 db tanári könyvet jelent. Ma egy tanári kézikönyv 1000 Ft alatt ritkán kapható.)

Az intézeti leltárak pontossága az évek múltával fordítottan arányos. „... Minthogy az intézet vagyona sehogyan sem volt összhangba hozható a szakleltárakkal és a leltári naplóval..., a minisztérium új leltározást rendelt el.”³⁴ (És ahogy az ilyenkor lenni szokott, új nyomtatványokat vezetett be.) A gimnázium – a rendeletnek megfelelően – egy év alatt végzett a felméréssel. A filológiai szakleltárt a történelmibe, az önképzőköri könyvtárat az ifjúsági könyvtárba olvasztotta. Így az 1942. évi december 31-i állapot a következő:

I. Bútorzati	szakleltár	712 db	16.105,90 P	értékben
II. Házi és irodai	"	591 db	7.712,-	"
III. Tanári könyvtár	"	5 011 db	25.215,50	"
IV. Történelmi	"	1 465 db	3.318,62	"
V. Földrajzi	"	1 511 db	4.888,78	"
VI. Természetrájzi	"	1 091 db	12.356,52	"
VII. Vegytani	"	685 db	4.203,84	"
VIII. Fizikai	"	443 db	14.303,44	"
IX. Torna	"	372 db	7.333,62	"
X. Rajz	"	303 db	2.169,61	"
XI. Számadási könyvek	"	104 db	2.114,30	"
XII. Ifjúsági könyvtár	"	2 620 db	4.018,19	"
Összesen:		14 908 db	103.739,87 P	értékben

részleges, rövidített órájú tanítás folyt a városi gimnáziumban az ottani tanítás után. Csak a húsvéti szünet után tanulhattak saját épületükben az iskolazáróig, június 29-ig.

1920/21

Jelentősen megváltozott a tanulók felekezete a Trianon előtti állapothoz képest. Különösen a református és az evangélikus vallásúak aránya változott a római katolikusokhoz képest kisebbé. A 298 osztályozott (nyilvános és magántanuló) diák közül 207 római katolikus, 40 református, 30 izraelita, 15 ágostai hitvallású evangélikus, 5 görög katolikus és 1 görögkeleti.

1921. április 14.

A V. K. M. élére Vass József, korábbi kalocsai nagyprepost, egyetemi tanár került.

1921/22.

A hazafias nevelésben megjelent a „hiszekegy”, amely megmaradt 1944/45-ig: Hiszek egy Istenben, Hiszek egy hazában. Hiszek egy isteni

**örök igazságban,
Hiszek Magyarország
feltámadásában.”**

1921/22.

**A tanulók egészségi
állapota megfelelő,
hosszabb ideig tartó
betegségben kevesen
szenvedtek, dacára
annak, hogy a
hatóság az oktatási
intézményeket
kétszer is bezáratta
a városban fellépő
járványok miatt.**

1921/22.

**Akadozik
a testnevelés tanítása.
A kevés fűtőanyag
nem tette lehetővé
a tornaterem fűtését,
így csak az
osztálytermekben
folyt testgyakorlás.**

1921/22.

**Az intézet kényszerű
vendégsége a városi
gimnáziumnál új
tanítási gyakorlatot
eredményezett.
A minden második
heti délutáni oktatás
során (amely 2-6 óra
között volt) csak
negyven perces órák
tartattak, tekintettel
a távolabb lakó
tanulókra.**

1921/22.

**A tanévben
a főgimnáziumban is
megalakult
a cserkészcsapat.
Hivatalos (bejegyzett)
adatai: 183. sz. Kinizsi
cserkészcsapat.
Megkezdődött**

Az újabb – szerkezeti változást nem érintő – javítgatást, tatarozás az 1942-es és az 1943-as nyárra várt. Előbb kifestették az igazgatói irodákat, a tanári szobát, a szülői fogadót, 13 osztálytermet, a folyosókat, a fölépcsőházat és az igazgatói lakást. „Átalakítottuk a korszerű követelményeknek megfelelően a természetrajzi előadó-helyiséget: rögzítettük az asztalokat, amelyeket vízvezetékkel, gázzal és vízköntéssel láttunk el.”³⁵ Utóbb pedig alapos külső tatarozás történt, amely” ... az intézet kopott épületét tisztává, rendessé és tetszetőssé varázsolta, a megjavított és újrafestett bútorzat pedig belsőleg tette kedvessé és barátságossá iskolánkat.”³⁶

A II. világháború Szegedet is elérte. Szerencsére azonban a Klauzál elkerülték a bombák, csak kisebb rongálódást szenvedett. A légnyomások okozta kisebb repedéseket folyamatosan javították az Újjáépítési Minisztériumtól, újpénzt, 2000 forintot. „Ebből az összegből az igazgató a fertőtlenítő meszelést, az ablakok egy rétegű beüvegezését, a WC-k egészségügyi szempontból legfontosabb helyreállítását, a csőrepedések által megrongált vízvezetéki csövek helyreállítását és az ezzel kapcsolatos kőműves munkálatokat végeztette el, illetőleg a hiányzó tetőcserepeket pótolta.”³⁷

Az iskola tornatermében a háború utolsó évében német katonák tartózkodtak, akik átalakításokat végeztek. A visszaalakítás és az egyéb javítás további három évet vett igénybe, melyek közül az egyik leglényegesebb: „... a tanév folyamán sikerült rendbe hozatni a leszerelt vegytani előadótermet is, és ezzel a reális tagozatban szükséges gyakorlati munka lehetőségeit biztosítani.”³⁸

A 1947/48-as tanév szokásos javításai mellett a népi demokrácia kiemelkedő iskolai tette az iskolaorvosi rendelő és váróhelyiség kiépítése, melyhez a V. K. M. 5000 Ft-ot adott. Jelentősége, nagyszerűsége megkívánja leírásának teljes közlését:

„Ez az iskolaorvosi mintaszoba a V. K. M. megértő támogatásával dr. Horpácsi Géza tankerületi felügyelő orvos kezdeményezésére létesült s nemcsak a szegedi tankerületben, hanem az egész országban első a maga nemében. Felszerelése a Középiszkolai Iskolaegészségügyi Szabályzat előírásainak megfelelőleg készült. Várószobájának bútorzatát az iskola raktárának összegyűjtött hulladék anyagából, régi asztalból, székekből, fogasból újjáalakítás és átfestés után készítettük, ugyanebből az anyagból készült az orvosi rendelő dolgozóasztala és műszer-gyógyszer-szekerénykéje is. A már meglévő orvosi irattári szekrény, írőasztal, vizsgálóasztal és személmérleg apróbb javítások után kerültek rendeltetési helyükre. Az alapfelszerelést – az iskolaorvosi intézmény célkitűzéseinek megfelelőleg – nem a gyógyítás, hanem a megelőzést szolgáló műszerek, ojtóanyagok és profilaktikumok egészítik ki. Ezt a célt szolgálja az orvosi rendelőben elhelyezett mikroszkópium, vérnyomás- és vérsüllyedésmérő-készülék, fonendoszkóp és sztetoszkópok, injekciós fecskendő, sterilizátor, amelynek használhatóságát gázfűtés biztosítja.

A megelőző védekezés mellett az orvosi mintarendelő feladata a példászerűen tiszta környezetben az egészségügyi nevelés is, amely a várószoba és rendelő falain elhelyezett anatómiai képek, egészségügyi propagandaplakátok útján nyert megoldást.

A csinos és gyakorlatban is jól használható orvosi rendelőt a tanulók szívesen és nagy számmal keresik fel az iskolaorvos fogadóórái alatt, akinek ajtaja mindig nyitva van az egészségügyi tanácsokat kérő szülők és érdeklődők előtt is.

A rendelő azonban még nem teljes. A megelőző vizsgálatokhoz még hiányzik a Röntgen-készülék és az elektromos szívvizsgáló-készülék. Mindkettőnek beszerzése, a rendelő melletti kis fülkében való felállítása a V. K. M. támogatásával folyamatban van.³⁹

(Megj.: A „folyamat” leállt, az oktatásügyben a proletárdiktatúra az iskolák államosítására koncentrált.)

A gimnázium néhány helyisége funkcióváltozásokon „esett át”. Az alagsorban kis tornaterem alakult 99 m²-rel, bejáróval, öltözővel, testnevelő tanári szobával. A földszint rövidebbik folyosójából nyílt az orvosi várószoba, az orvosi szoba, abból az orvosi műszer- és gyógyszerész. A II. emeleten, ugyancsak a rövidebb szárnyon lélektani intézet (97 m²), lélektani dolgozó és 27+18 m²-es tanári lakás lett, így az épületben négy lakás is működött: az igazgatói, két altiszti és egy tanári. Az udvaron a tornaterem maradt, az altiszti lakás is külön épületben még működött a 369 m²-es botanikus kert, a szabad udvar mérete: 1835 m². 1947/48-as tanévet írtak.

Ezután az ingó vagyomból iskolai felszerelés lett, amelynek kimutatása 1948/49-ról az alábbi:

Tétel	Gyarapodás			Állomány	
	Vétel	Ajándék	Érték	darab	Érték
	darab		Ft		Ft
I. Bútorzati szakleltár	6	5	1.731,64	969	102.086,94
II. Házi és irod. felsz.	3	–	90,–	201	8.192,50
III. Tanári könyvtár	–	88	2.420,75	4545	78.437,44
IV. Történelmi szertár	5	–	25,–	234	5.798,88
V. Földrajzi szertár	–	–	–	1522	20.517,–
VI. Természetrajzi szertár	–	2	5.300,–	1110	63.455,–
VII. Vegyt. és ásv. szertár	–	–	–	725	16.395,–
VIII. Fizikai szertár	–	–	–	218	24.590,–
IX. Mennyiségáni szertár	1	–	80,24	17	208,24
X. Tornaszertár	–	–	–	49	9.750,–
XI. Rajpszertár	–	–	–	936	13.696,–
XII. Számadási könyvek	–	10	314,–	152	2.672,–
XIII. Ifjúsági könyvtár	–	–	–	3274	21.980,70
XIV. Orvosi felszerelések	–	–	–	64	1.952,66
XV. Zenei szertár	40	–	30,60	40	30,6
Összesen:	55	105	9.992,23	14056	369.762,36

a kiképzés is 19 növendékkel, a III–V. osztályokból szervezve.

1921/22.

A 293 osztályozott tanuló szülei közül legtöbben, szám szerint 110-en foglalkozásukat tekintve köztisztviselők vagy más értelmiségiek, a legkevesebben a katonák száma: öt.

1922. június 16.

A 20. sz. egyik legjelentősebb kultúrpolitikus, gr. Klebelsberg Kuno lett kultuszminiszter (1932-ben halt meg).

1922. november 8.

„A szegedi tankerület összes főgimnáziumai részére a december havi pótló-, javító- és kiegészítő érettségi vizsgálatok a szegedi állami Klauzál Gábor főgimnáziumban fognak megtartani.” (Délmagyarország)

1923. január 23.

Kicsi a szegedi gimnázium tornaterme, amelyet a főgimnázium is használ. Azonban a bővítéshez kétmillió kellene.

**A város elvben nem
zárkózik el,
de olcsóbb
megoldási
javaslatot vár.
(Délmagyarország)**

1922/23.

**E tanévtől új nevet
használ
a főgimnázium.
A V. K. M. 64408/922.
sz. rendelete szerint:
Szegedi magyar
királyi állami Klauzál
Gábor főgimnázium.**

1922/23.

**Peidl Imre tanárt,
aki a világháborúban
a hazáért küzdve
példaképpé vált,
vitézzé avatták.
Ez alkalomból
felvette a Bakonyi
családnevet.
(Bővebben
a tanárportréban.)**

1922/23.

**Az intézett
kapcsolatos,
az azt segítő
különböző
segélyegyesületek
115 tanulót
560 darab
tankönyvvel
segélyeztek.**

1922/23.

**A tanári testület újból
aktív részese Szeged
irodalmi,
tudományos és
társadalmi
mozgalmának.
Részt vettek az alábbi
szervezetek
munkájában (is):
Turán Szövetség,**

Az ötvenes évek elején megszűntek az évkönyvek. Az iskolai adatok csak annyiban ismertek, amennyit a felsőbb hatóságok kértek, illetve amennyi azokból az iskola irattárában megmaradt. Ezek alapján furcsa kép alakulhatna ki az épületről. 1951/52-ből az, hogy 29 terme volt (14 osztályterem, 3 előadó, 7 laboratóriumszertár, 1 tanulószoba-üttörőszoba, 4 iroda).⁴⁰

1952/53-ból, hogy a helyiségek száma 40 (bővülés: 1 osztályterem, 10 egyéb helyiség)⁴¹ az év elején, év végén pedig „takarítandó helyiségek száma 44.”⁴²

1953/54-ből, hogy ismét 14 az osztályterem, de 17 az egyéb, így az összes helyiség száma 48, 1954/55-ben lecsökkent 42-re az összes, mert csak 10 az egyéb címszó alatti.⁴⁴ (Megj: – Hát a levéltári adatok? – kérdezhetnék a helytörténethez értők. A válasz: nincsenek. fizetési jegyzékek 1950–51-ig, magánvizsgálati jegyzőkönyvek 1951/52-ig, tantestületi hirdető könyvek 1952. április 26-ig állnak rendelkezésre a Szegedi Radnóti Miklós Gimnázium iratai című, 1944–1952 év megjelölésű, XXVI. 54. fondsz: gyűjtésében.)⁴⁵

Hasonló a helyzet az iskola felszereltségével is. Adat hiányába az állandó gyarapodást kell feltételezni. De, hogy sok dolog hiányzott, azt – az akkor már Radnóti, akkor már gyakorló – egy igazgatói levélből tudjuk. (Gallé László volt az igazgató.) „A szegedi állami Radnóti Miklós gyakorló gimnázium dologi szükséglete” tárgyú írásában 15 különböző szükséges tételt sorol fel 43.000,-Ft értékkel, melyek legnagyobbika az 1.:” 150 db hajlítót tölgyfaszék a nagy létszámú gyakorló tanárjelöltek számára 11.250,-Ft értékben.”⁴⁶

2.2. Az átalakítások kora: 1955/56-1983/84 és 1997. június 23-tól.

1955/56-tól az alagsori átalakításokkal kezdődött az új típusú képzés, a politechnikai, tárgyi feltételeinek biztosítása. 1959. január 13–14-én tartották Szegeden az Országos Politechnikai Ankétot, amelynek idejére négy műhely elkészült: az asztalos, a lakatos, az üvegtechnikai és az elektromos.

Az 1959/60-as tanévben a tempó fokozódott. A tanári szoba új, modern bútorzatot kapott, az ifjúsági, a tanári, a történelmi könyvtár, a kémiai és ásványtani szertár, az orvosi szoba bútorait kijavították. Megszüntették a nagytermet, az itt kialakítandó 3 tanterem kőműves munkái elkészültek. Három tantermet és a fizikai előadót kiparkettázták. Megtörtént a tornaterem teljes felújítása: festés, mázolás, olajlábazat, műkö védőcsíkkal. – Védőrács került az ablakokra, kályhákra. Kitisztították a csatornát, az aknákat. A sportpályán öntözőkutak alakítottak ki. Az osztályterekben neonvilágítás lett. A villanyvezeteket felújították, az iskola kerítését is. Autógarázs építéséhez fogtak. A tanteremben kályhacserékre került sor: cserépkálykára 3 új teremben, a tanári könyvtárban, a kémiai, fizikai, a biológiai tanárban, az orvosi szobában és a laborban. További műhelyeket szereltek fel: a fo-

tót, a könyvkötőt és a motorost. Az asztalos műhely a csoportos oktatás céljára kísérletezett gyalupadokat kapott, amelyek tervét az igazgatóhelyettes, Tihanyi Nándor készítette el.⁴⁸

A felsorolásból kitűnik, hogy több átalakítás nem egy év eredménye. A következő tanévben ezek folytatódtak. 1959/60-ban kerékpártároló alakult ki. 1960/61-re befejeződött a parkettázási program. Kifestették a folyosókat, elvégezték a kémények szigetelését, felkerült az udvar szélére a kerítésmagasító védőrács, az osztálytermekbe új parkettás dobogók kerültek, átszerelték a kémiai előadó gázvezetékét.⁴⁹

A következő év eseményeire a költségvetés szöveges indoklásából lehetett következtetni. Első helyre az kívánczik, hogy megszűnt az iskolában a tanári lakás, helyén új tanterem alakult. A lakás konyhájából új női WC lett. Az egyik raktárból újabb műhely alakult: az autószerelői. Oldal- és aljzatszigetelést végeztek, aszfaltburkolattal látták el. Kicszerelték az ablakokat, korszerűsítették a világítást, szabványos biztonsági berendezéssel ellátott géphelyeket készítettek. Létesült autószerelő-akna is, leemelhető tetővel. És természetesen berendezték. Lett polírozógép, lemezolló, csiszológép, furatmérő, tachométer, kézi csiszoló, csigaemelő, kézi villamos fűrőgép ... stb. közel félszázezer Ft értékben. A berendezések könyvjóváírással is gyarapodtak: csúcssterga (a kéziszerszámgyárból), függőleges vésőgép, marógép (a gépipari technikumból). A sportolást, az iskolai testnevelést segítő beruházások: aszfaltozták az iskolaudvart, itt kosárlabdapálya lett. A botanikus kert helyén pedig salakos kézilabdapálya. A tornateremben a tanári dolgozók és a női öltöző padozatát cserélték parkettára. A régi kazán helyett 200 literes villanybojler lett, a jobb szellőzés érdekében pedig 2 db nagyméretű ventilátort szereltek fel. Hasonló méretű bojler kapott a műhely is, újabb mosdókagylókat, továbbá újabb WC-t építettek az alagsorban. A biológiai előadó és labor felszerelése bővült, új stúdióvezeték épült ki, az osztálytermekbe új hangszórók kerültek.⁵⁰

A további kivitelezésekre, építkezésekre a Radnóti a Szegedi Tervező Vállalattal kötött szerződést, a kivitelezésre pedig a Szegedi Építőipari Vállalattal. A szerződésből:

„1. Az I. emeleten a volt igazgatói lakásból tanterem és könyvtárhelyiség kialakítása...” (Zárójelben a helyiség kialakításának teljes iskolai igényét felsorolták.)

„2. 500 kg-os teherfelvonó, elektromos vezérléssel, a meglévő aknába építve”;

„3. Kb. 700 m² betonozás az udvaron, a Lenin krt-i kapu bővítése, sportpályánál téglakerítés kiegészítése;

„4. Kémiai előadó korszerűsítése, bútorzat kicserélése, víz és gázvezetékek átszerelése”;

„5. Hátsó lépcsőház meszelése, működő kísérő lábazattal és olajmázolással”.⁵¹

A tervet módosítani kellett: „... 4. pontjában a kémiai előadó

Mikes Irodalmi Társaság, Dugonics Társaság, MOVE, KANSZ, Magyar Nemzeti Szövetség, Katolikus Kör.

1922/23.

Gyarapodott a 183. sz. Kinizsi cserkészcsapat, melynek parancsnoka dr. Mayer Márton. Kétszer volt avatás: összesen 14 jelöltet tettek taggá, júniusban 23 újoncból lett tag. Utóbbiaknak ünnepségen a város polgármestere mondott beszédet.

1923. szeptember 23.

Nemcsak az iskolavezetés időzik el szívesen a régi tanulói létszámoknál, az újságok is gyakorta így tesznek. Ezúttal megírván, hogy 330 diák iratkozott be a Klauzálba, azonban a háború előtt 760-an tették ugyanezt. (Délmagyarország)

1924. május 20.

Az évi törvényhozás XI. tc.-e a középiskolai. Egyebek mellett rögzíti annak típusait. Ezek: 1. gimnázium,

2. reálgimnázium,
3. reálisola.

1924. május 25.

Újsághír: „1924.
május 28-án a szegedi
négy gimnázium
– közte a Klauzál
– közös
tornaünnepélyt
rendez
katonazenekar
közreműködésével
a Szegedi Athlétikai
Club újszegedi
pályáján.”
(Délmagyarország)

1923/24.

Szeged városban
a tanév folyamán
olyan mérvű
vörhenyjárvány volt,
hogy a miatt az alsó
négy osztályban
december 5–12 között
tanítási szünetet
rendeltek el.

1923/24.

Az infláció támadása
elérte a gimnáziumot.
A három jutalmazásra
fordítható alapítvány:
a Kárpáti-,
a Szappanos-,
a Pazár-féle
alaptökeje és így
jövedelme oly kevés,
hogy a pénz
értéktelenedése miatt
nem lehet
jutalmazásra
fordítani.
Megjelentek
a hatszámjegyű
pénzek.

1923/24.

Az iskola tanulói
közül 34 a kollégisták

korszerűsítése lett felvéve ... A helyszínen eljáró mérnök elvtárs megállapítása szerint a korszerűsítést az iskola feladatainak megfelelően nem lehet elvégezni, ezért ezen munkák tervezésétől eltekintünk. Helyette kérjük, szíveskedjék elkészíteni a tantermek és WC-k, műhelyek, alagsori folyosó meszelésének költségvetését.⁵² A 2. pont, az 500 kg-os felvonó is csak terv maradt, mert „A jelenleg üzemben lévő, de a felvonó szabályzat előírásainak meg nem felelő, kézi teherfelvonó villamosítása úgy, hogy a felvonó átalakítás után az említett szabályzatnak megfelelően, nem lehetséges.”⁵³

Az 1964/65-ös tanévtől a kiskereskedelmi vállalat kezelésében iskolai bűfé nyílt, amelyre újabb helyiséget alakítottak ki, mosdóval, folyóvízzel ellátva. A régi igazgatói lakás helyiségeiből elkezdődött a nyelvi laboratóriumok építése. A tanműhely nagyobb gépek beszerzése befejeződött. Az iskolai gépnylvántartás 37-et rögzít.⁵⁴

A következő iskolai év helyiségeinek adatai már „hasonlítotak” a valóságoshoz. Ezek: 17 osztályterem, 3 előadóterem, 1 rajzterem, 18 szertár, laboratórium. 1 könyvtár, 1 tornaterem, 9 műhely, tanműhely, 8 szerszám- és anyagraktár, 8 iroda, tanári szoba, 23 egyéb, összesen 89 helyiség.⁵⁵ Az év szenzációja kétségtelenül a nyelvi labor belakása volt.” Az 1964. évben megkezdett nyelvi laboratórium kialakítását – építési vonalon – 1965. évben befejeztük. A központi kapcsolóberendezés, vetítés számára stúdiófülkét létesítettünk, ebből történik a tananyag leadása, az oktatás irányítása, vetítés. A tanulók a stúdiótól üveglakkal elválasztott helyiségben, hangszigetelt fülkékben helyezkednek el. Két másik helyiséget is kialakítottunk, ezekben egyszerűbb formában folyik az audiovizuális oktatás.”⁵⁶ (Bővebbet 1.

Idegen tollakkal ékeskedett

Tette ezt jogszerűen, teljesen szabályosan.

K. I. levelező tagozatosról van szó, aki „igen jó képességű, szorgalmas, tanulmányai során általában jó-jeles eredményt ért el.” (I. L. 8/1973.) Azonban gyermekkorában elszenvedett egy balesetet, aminek következtében mindkét kezét elvesztette. És következett az írásbeli érettségi. A felsőbb szerv az igazgatóság kérésére döntött:

„Hozzájárulok ahhoz, hogy a magyar és matematika írásbeli érettségi vizsgákon egy első osztályos – esti vagy levelező tagozatos – tanuló írja le K. I. által diktált anyagot.

A vizsga tisztaságának a biztosítása és más vizsgázók zavarásának az elkerülése érdekében K. I. külön teremben és külön – állandó – felügyelet mellett diktálhatja a tételek kidolgozását.” (I.: Szeged Mj. Városi T. V. B. Műv. O.: 11064/1973.)

Így történt. A tanuló jól érettségizett, „ékeskedett”, mégpedig idegen tollakkal. Ezzel ritka kivételt adott a szólásértelmezéseknek: a szó szerintiit.

T. B.

forrás: Tájékoztató a Szegedi Radnóti M. G. nyelvi laboratóriumi-
mairól!) A nyelvi labor mellett a belső csinosítás fejeződött be: a
tantermek, előadók, folyosók, lépcsőházak kifestése. Gond a fű-
tés: „Sajnos, az utóbbi időben megbízható, hozzáértő kályhafű-
tőt nem találunk. A megkötött szerződés-határidő lejárta előtt ki-
kérjük a fűtők a munkakönyvüket, vagy szakszerűtlenül fűtenek
úgy, hogy a cserépkályhák egymás után robbannak fel.”⁵⁷

A megoldást az iskolavezetés a központi fűtésben látta,
amelynek tervdokumentációja már elkészült.

Alig kezdődött el a következő tanév, az igazgató jelentette:
„Tisztelettel jelentem Osztályvezető Elvtársnak, hogy a központi
fűtés szerelése iskolánkban megkezdődött. Tekintettel arra,
hogy a szerelés, majd az azt követő helyreállítási munkák egész
évben tartanak, kérem, ... a tanárjelöltek hospitálását ... ne en-
gedélyezze.”⁵⁸ A fűtészerezés mellett készülöben volt a kémiai
laboratórium, aminek elkészítésére a tagozatos osztályok miatt
volt szükség. A Radnóti számára jó hírt közölt – tanévkezdés
körüli – a város igazgatási osztálya. Az udvari épület lakásait
özv. Rozgonyi Ferencné egyedül használta, arra a gimnázium-
nak igénye volt, a bérlő cserelakást kapott. A Radnóti pedig: „A
közületi elhelyezés céljára igénybevett 73 m² alapterületű helyi-
séget a Radnóti Miklós Gimnázium részére 1967. szeptember 1-
jei hatállyal végleges jelleggel kiutalom.”⁵⁹ Megkezdődhetett itt a
menza és a klubhelyiség kialakítása.

Befejezések, új tervek – így lehet jellemezni az 1968/69-as
tanévet. Elkészült a központi fűtés és az iskola kémiai laborja.

Az udvari lakás helyén a tálaló rendszerű menzát a Köjál en-
gedélyezte. „A tálalókonyhára az ételt a Középkiskolai Önálló
Menzáról szállítják 210-200 adagban. Mosogatóhoz a folyó me-
leg vizet bojler szolgáltatja. 3 részes medencében végzik a mo-
sogatót ultrával és M-Nitorgenollal. Az étel melegítésére 2 db
gázzsámoly, a könnyen romlékony élelmiszerek tárolására hűtő-
szekrény szolgál. Ételmintákat előírásosan elteszik és 48 óráig
megőrzik.”⁶⁰

Vízdesztilláló készülék érkezett az intézetbe. „A készülék elekt-
romos fűtésű, 8 literes, névleges teljesítménye 2,5 liter óránként ...
A készüléket csak víz lepárlására fogjuk használni.”⁶¹ A működést
a szegedi vár- és pénzügyőrség engedélyezte.⁶²

Az előkészületeken kívül megkezdődik: 1. a fizikai labor kor-
szerűsítési tervének elkészítése; 2. a politechnikai műhelyek fel-
számolása, azok helyén tantermek tervezése (köztük egy föld-
rajzi előadó és szertár.) A nyelvi labor korszerűbb működtetésé-
hez a 349 940,- Ft végösszegű eszközigeny mellé még: „Külföldi
valuta; 50 db stb. fejhallgató, ára: 500 schilling.”⁶³

A következő év csendesebb volt. A gépek, műhelyberendezé-
sek elszállítása folyamatosan történt a Rózsa Ferenc Gimnázium-
ba, amely az autószerelő szakközépkiskolát „átvette”, ezzel pár-
huzamosan tantermek alakultak az alagsorban. Az év végi isko-
lai helyiségkép a következő: 18 osztályterem, 3 előadó, 17 szer-

**száma. Elhelyezésük:
13-an MÁV
nevelőintézetben,
17-en a Szent Gellért
konviktusban,
ketten a királyi
katholikus
Tanítóképző intézet
internátusában
és ketten a püspöki
kis szemináriumban.**

1923/24.

**Az intézet cserkészei
Boroshalmon,
Mahovics József és
Ferenc bírtokán
táboroztak a tanév
előtti nyáron.
Különbféle munkákat
tanultak,
gyakoroltak,
amit a tanév
folyamán
használtak,
jelentős pénzt
szereztek.**

1924. december 4.,
december 10.

**Intézeti sportkör
alakult, két
(folyamatosnak
tekintendő)
közgyűléssel.
Tanárelnöke Csapó
Ödön, testnevelő.
A sportkör
jellemzőiből: neve és
címe: Szegedi magyar
királyi állami Klauzál
Gábor reálgimnázium
Árpád sportköre;
jeligeje:
„Előre az új
honfoglalásra!";
színe: fehér–fekete.
Szakosztályai: torna,
úszó, vívó, illetve
tavasztól:
atlétikai, játék és
úszó.
A tagok száma: 122.**

1925. május 21.

Nagyszabású sportünnepélyt és sportversenyt rendeztek a város középiskoláinak az újszegedi SZAK pályán. Ezek a főgimnázium valamennyi tanulója részt vett. A sporteredmények közül Boros József (VII. o.) emelhető ki, aki első lett hármassugrásban. Elért eredménye, a 12 m 65 cm délkerületi ifjúsági csúcs.

1924/25.

A Gyertyaszentelő Boldogasszonyról elnevezett és Szent Imre herceg pártfogása alatt álló ifjúsági Mária Kongregációnak 34 felavatott tagja és 14 jelöltje volt. Két szakosztállyal működött: egy missziós és egy eucharisztikus.

1924/25.

A tanulók létszáma az előző évekhez képest 39-cel nőtt. Nagyon valószínű, hogy azért, mert e tanévtől az első osztály új, reáliskolai tantervvel működik, az iskola megindult a reál felé.

tár, laboratórium, könyvtár, tornaterem, 8 műhelyterem, 8 szerszám és anyagraktár, 8 iroda-tanári szoba, 23 egyéb, összesen 89 helyiség.⁶⁴ (A fizikai laboratórium készülöben.) „Csendesesen” érkezett egy döntés is: „Határozat: A Szeged MJV Beruházási Vállalat igényére Szegedre, a Radnóti Miklós Gimnázium számára Mészáros Dezső szobrászművész tervezte portróját.

A kész, bronzban kivitelezett portrét a Képző- és Iparművészeti Lektorátus elfogadja.”⁶⁵ (A főbejárati lépcsőházban látható.)

1971/72-ben plusz 100 000 Ft az iskola igénye tanteremépítéséhez, annak berendezéséhez, tetőjavításhoz. Csurrant is, cseppent is, sohasem annyi, amennyi kellett volna. Örvendetes, hogy a külső tatarozás megkezdődött. A következő tanév végén már 21 az osztálytermek, 4 a laboratóriumok száma. A többi helyiség az összes, 86-ból: 1-1 fizika, kémia, biológiai előadó, rajzterem, tornaterem, 15 szertár, 2 könyvtár, 4 műhelyterem, 3 szerszám- és anyagraktár, 5 iroda-tanári szoba, 27 egyéb helyiség.⁶⁶ Az országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum nyilvántartásba vett jó néhány muzeális értékű pedagógiai anyagot a gimnázium tulajdonában lévőkről. (1. források)

1973/74: együttműködési megállapodást kötött a gimnázium a Déléppel. Az iskola tanévenként 2.000 munkaórát vállalt a vállalat kijelölt munkahelyén, társadalmi munkában (ez volt a leglényegesebb pont) a Délép pedig: „1. A gimnázium Modul-barakkból épülő tornatermének építéséhez 900 munkaóra nagyságrendben térítés nélküli munkát végez ... 2. Segíti a tornaterem építését építőgépek önköltségi alapon történő esetenkénti kölcsönadásával... 3. Vállalja a munka szakmai irányítását...”⁶⁷ Erre a szerződésre is hivatkozott az év végi értekezleten az igazgató. „Társadalmi munkával már igen sokat végezhetünk el. Többek között 25 ezer Ft villanyszerelési munka (Nagyalföldi Kőolajtermelő Vállalat, 5 ezer Ft értékű tervezőmunka SZMK).⁶⁸ (Bővebbet 1974-ről 1. forrás)

A következő tanévhez kapcsolódott a „címerügy”. Talán feledésbe is merült volna, ha a demokrácia alakulása ideje körül nincs Klauzál–Radnóti iskolanevadó vita. De nem merült feledésbe, mert az intézet egy klauzalista öregdiákja, dr. Czeglédi-Jankó Géza írása megjelent a Délmagyarországban, ahonnan az alábbi: „Összetörték a világháború diákhőseinek fehér márványba véselt névsorát, s amikor a vörös uraságoknak nem tetszett az iskola ormán – a nem is feltűnő – magyar címer, azt nem rejtették el, mint néhányan másutt, hanem ledöntötték és eltávolították.” A „ledöntés” okát kutatva a szájak 1974. szeptember 9-ére vezettek vissza. Ekkor érkezett egy levél az igazgató címére. „Megkeresésére tájékoztatom Igazgató Elvtársat (megj: az igazgató ezt megelőzően több levelet kapott, melyeknek tartalma az volt, hogy mit keres az iskolán az a Kossuth-címer, ezért írt tájékoztató levelet az építési osztálynak.), hogy a bejárati homlokzat tetején lévő Kossuth-címer eltávolításának városképi szempontjából nincs akadálya. A címer eltávolítása utáni helyreállítást a hom-

lokzati felújítás terveit készítő tervezővel is véleményeztetni kell.⁶⁹ (Ugyanezt a levelet kapta az I. ker. Tanácsi Hivatal műszaki osztálya.)

Az 1975/76-os évben befejeződött a nyelvi labor korszerűsítése, az iskola külső tatarozása, a kézilabda- és a kosárlabdapályák világító berendezése. Előrehaladott állapotban volt a földszinti műhelyekből kialakított földrajzi kabinet munkálata, sőt a kistornaterem építése is. „A társadalmi munkában épülő tornateremmel kapcsolatosan már elkészült a cementalapozás és a tartópillérek, vasvázak másodszori átfestése. Az ütemezés szerint ... megkezdik a tartóoszlopok beállítását és a panelelemek elhelyezését.”⁷⁰ Üzembe helyezték az új stencilgépet. 1975. december 31-i állapotnak megfelelően készült egy jelentés a középiskolák közismereti tantárgyainak alapvető taneszközeiről. (I. forrás)

Jó hírrel kezdte az igazgató a következő tanévet: „... a szeptemberig tervezett dolgok elkészültek. A II. emelet festése kész, az alagsorban a 88-as számú helyiségből 20 személyes osztály lett. Társadalmi munkában készítette el a szőregi Ktsz. A belső eldugult csatornarendszert kitisztították. Befejeződött a földrajzi kabinet teljes felszerelése.”⁷¹ A legnagyobb öröm az októberi: „A tornaterem 1976. év októberére készült el, munkálatai áthúzódtak az 1975. évről. A tornaterem mai értéke minimum 1 200 000 Ft.”⁷²

1977/78-ról vallanak a társadalmi munkák. Néhány ezek közül: az új és a régi tornaterem világításának korszerűsítését a Fővárosi Elektromos Szerelő Vállalat végezte el; az új tornaterembe bordásfalat a KISZ KB-tól kaptak; a nagyobb tornaterem két oldalát (a pálya alapvonalait) bőrhuzattal vonták be. Az anyagot – mélyen leszállított áron a Bördíszmű Ktsz. adta, és tette fel társadalmi munkában; a tornaterem mellé új öltözőhelyiséget terveztek. Ennek rajzát a Szegedi Tervező Szövetkezet ingyen készítette el. Eredménye: „Értesítem T. Címet, hogy a Szeged, Lenin krt. 6. sz. alatti 4031. hrsz.-ú földrészleten felépítendő 30 m²-es, ideiglenes jellegű öltözőépülete 1819-2/1977. Mű. sz. építési engedélye – fellebbezés nélkül – 1977. augusztus 03-án jogerőre emelkedett... Az építési engedély és termelléklete szerinti építési munkát értesítem kézhezvétele után meg lehet kezdeni.”⁷³

A belső ellenőrzés megtétele után újabb munkák körvonalazódtak. Mert „...megállapítást nyert, hogy az iskola belső vízvezetéki rendszere teljesen elavult, s nem bírja már kielégíteni sem a tornatermi mosdó, sem az ivóvízellátást”, továbbá „... az iskola fűtőberendezése ugyancsak problémát okoz. Annyira tönkrement a kazán, hogy a kazánjavító vállalat a felújítást nem vállalta. ...szükség volna új kazánok – nagyobb teljesítményűek – beépítésére.”⁷⁴

A kazánügy folytatása már az 1978/79-es tanév. „Csodával határos módon megoldottuk a kazán ügyét. December 22-ig minden le van számlázva, és minden anyag meg van vásárol-

1924/25.

Megszűnt a három éven át tartó délelőtti–déltúni heti váltakozó tanítás, ugyanis a Klauzál a városi főgimnáziumból az állami Baross Gábor reálisiskola épületébe költözött. Lényeges változás az is, hogy minden osztálynak lett saját terme.

1924/25.

**Tülszerheltek-e a tanulók?
Az év egyik, az iskolavezetés által vizsgált kérdése.
A válasz: igen.
Az okok néhány: a diákok idejét túlságosan igénybe veszi a cserkészlet, a kongregáció, a sportkör, az ifjú vöröskereszt.
A szülők is panaszkodtak, hogy gyermekeik csak a késő esti, olykor az éjszakai órákban foglalkoznak csak iskolai kötelező feladatokkal, ekkor jut rá idő.**

1924/25.

Az infláció folytatódott. Gyakorlati hatszámjegyek a pénzekben. Így érthető az alábbi: A Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének

szegedi
törvényhatósági
választmánya
11 tanulóak ítélte
meg, egyenként
2-3 százezer
koronás
tanulmányi segélyt.
Hasonló címen
jelentős
összeget adott
a V. K. M.
Bölcskei Tibor,
VII. o.-os tanulóak:
ötszázezer koronát.

1924/25.

Ez évi új helyén,
a Baross
reálgimnáziumban
látogatta meg
a főgimnáziumot
Schwöder Ervin,
helyettes államtitkár
és kísérete.
Elsősorban arra
voltak kíváncsiak,
milyen az új
- szerintük is
ideiglenesnek
mondott - elhelyezés,
berendezés.
Ezenkívül órákat is
látogattak.

1924/25.

Differenciálódott
a 183. sz.
Kinizsi
cserkészcsapat.
A 48-as csapatlétszám
5 órsre oszlott.
Kettő profilja
az ipari munka, egy
ún. összekötő
(telefonos)
órs lett, egy pedig
mezőgazdálkodással
foglalkozott.
Az ötödiknek
maradó
az újonc órs:
15 taggal.

va."⁷⁵ További lépésként az intézet szerződést kötött Tülk Ferenc kisiparossal, aki vállalta, hogy 1979. január 15-től 1979. április 20-ig elkészíti a gimnázium kazánházának tetőtéri és alagsori kialakítását.⁷⁶ Az új öltöző építése is megkezdődött, de a pénzforrás elapadt. Pénzt kért az iskola: „Az építkezést önerőből 1978. év őszén megkezdtem. Tanulóink társadalmi munkában 15 ezer Ft értéket biztosítottak..., az SZMK 10 ezer Ft értékű társadalmi munkát végzett, a Délép 30 ezer Ft értékben segítette a munkát. Sajnos, a téglát, a cementet stb. saját magunknak kellett beszerezni, s ez csak az iskolai költségvetésből történhetett. Ennek összege közel 50 ezer Ft. ...Kérésünk, hogy az építkezés belső munkáinak befejezéséhez (csempézés, bojler, berendezés) szíveskedjenek támogatást nyújtani.”⁷⁷

Az év végén számba vették az elért eredményeket. A DÁV elvégezte az iskola tornaterme és a bitumenespálya világításának korszerűsítését. Az utépitő vállalat teljesen felújította – társadalmi munkában – a kézilabdapályát. Tovább folyt a villanyhálózat felújítása, a vízellátás korszerűsítése. Az olyan „kisebb” ügyek szinte eltörpültek, mint „A kisiparos foglalkozású (festők, építők) szülők két tanterem kifestését, és a lépcsőzet kifogazását vállalták társadalmi munkában.”⁷⁸

A következő tanév elejére elkészült az új (kisebbik) tornaterem öltözője. Kézenfekvővé vált az új feladat: egy udvari sportszertár építése. A DÁV elkészítette az új földrajzi kabinet, az új

„Mennyei” dörgedelem

I. Bevezetés

1978 táján (is) a pártállam állami hivatalaiba rendszerint elvtársak kerültek. Szerencsés esetnek minősült, ha az oktató-sügybe: megyei, városi művelődésügybe olyan „elvtársak” kerültek, akik – tanulóit múltjukat leszámítva – előzőleg álltak már katedrán, azaz tanítottak. A gyakorlat ettől eltérő volt. Így nem csoda, hogy jó néhány vezetőnek csak ködképei lehettek negyedévi beszámolóiról, tanár előtti vizsgáiról, balasztásról, a pót- és a pótlóvizsga különbségeiről, egyáltalán a felnőttoktatás iskolai feladatairól.

Titkárnőjük révén azonban levelezni tudtak: ezek voltak az utasítások: jelentkezőkészítésről, határidőről. Lázasan túlóráztak, ha statisztikai összesítéseket készítettek. És jaj volt annak az iskolának, amelyik jelentésében nem stimmel a balkezes és a jobbkezes tanulók összlétszáma az iskola összlétszámával.

Mint Zeus az Olümposzról szórta a villámaikat megelőzve az igazgató fejét, jóllehet mindössze arról volt szó, hogy a kiküldött kérdőíven nem szerepelt a „kétkeszes” rovat és az adott iskolában egy „fő”-vel több lett az összlétszám.

(Dörgedelmeikről a ... oldalon egy jellemző iratuk alapján: 12109/1978. Műv.sz., 1978. február 27.)

öltöző elektromos szerelését, valamint a pályavilágítás korszerűsítését. Az iskola belső festését a 600. sz. Szakmunkásképző Intézet tanulói végezték. A Defág faburkolást végzett, a MÁV parkettákat készített a földrajzi kabinethez. De maradt még elég feladat: „A régi politechnikai tanműhely felújítása, a WC-k teljes felújítása, a biológia és a kémia speciális tagozatok anyagi feltételeinek biztosítása.”⁷⁹

1979. szeptember 15-ének összesen 24 osztályteremnek használt helyisége volt, 1354 m²-rel. Két előadó, két tornaterem (a kisebbiké 135 m² alapterületű), két laboratórium, 3 nyelvi laboratórium, 1 rajzterem tette lehetővé az oktató-nevelő munkát.⁸⁰

1980/81-ben „A legnagyobb esemény az új kazán elkészülte volt, s a végén csak megtudtuk zabolázni úgy, hogy 23 fok hőmérsékletet tartott állandóan.”⁸¹ Egyebek: márciusban már ellenőrizni lehetett az alagsorban kialakított ének-zene termet. Új feladat lett a faléc burkolása. Felújították a villámhárítókat, megtörtént a földelésmérés is. Az audiovizuális eszközökről a következőket jelentették: az iskolának volt: 4 rádió, 3 televízió, 56 magnetofon (igaz, csak 47 működött), 15 hanglezárási készülék, 3 hang-erősítő-készülék, 6 filmvetítő gép, 24 diavetítő, 6 frásvetítő, 2 epidiaszkóp.⁸²

Az évi társadalmi munkák is meglátszottak az épületen, illetve környékén. Különösen az újabb burkolás. Az iskola udvari kapujától a kosárlabdapálya széléig kb. 30 méter hosszúságban 6 méter szélességben bitumeneztek. A munkát a magas- és mélyépitő vállalat végezte. Festettek: udvari kapukat, osztálytermeket, padokat: szakmunkástanulók. A Szegedi Kendergyár kézilabdahálókat (4 db) adott. Az iskolavezetés kiemelkedőnek tartotta az Emergé Gumigyárának munkáját, dolgozói 45 db tolmérőt generáljavítottak, és 54 db fémből készült mértani testformát ajándékoztak.⁸³

A következő tanévekben a nagy átalakítások kora a vége felé közeledett. 81/82-ben jelenthettek először 25 osztálytermet, szaktermet, benne a fizika, a biológia, a kémia, a földrajz és az ének-zeneivel. Újabb másológépet helyeztek üzembe. Háromszázezer forintot fordíthattak a taneszközök beszerzésére. Az 1982/83-as beszerzéseket az alábbi táblázat mutatja:

Biológialabor kialakítására	40 000 Ft
Épületfestés, mázolás	161 000 Ft
Parketta javítás	16 500 Ft
Menzatető-javítás	12 200 Ft
Cserépbeszerzés	5 640 Ft
Pályafelújítás	22 500 Ft
Világítás korszerűsítés (fizika előadó)	58 700 Ft
Tantermi bútorok beszerzése (asztal, szék)	148 540 Ft

A tételek között szerepelt a biológialabor kialakítása. Ennek

1925. július 19.–
augusztus 12.

Nagyfőiskolában töltötte a fenti időszakot a 183. sz. Kinizsi cserkészcsapat. A csapat Pallavicini Alfonz őrgyőri szilvásváradai birtokán végezte kötelezően előírt feladatait. Társuk is volt, az 553. sz. Szent Imre csongrádi reálgimnázium cserkészcsapata.

1925. november 5.

Nagy, nyilvános ünnepélyen köszöntötte a Gyertyaszentelő Boldogasszonyról elnevezett és Szent Imre herceg pártfogása alatt álló ifjúsági Mária Kongregáció védőszentjét: Szent Imrét.

1925/26.

Az Árpád Sportkör szakosztályai közé feliratkozott a céllövő is. A tanévben a sportkör a legértékesebb eredménye az volt, hogy megnyerték a városi bajnokságot, így viselhették a „Szeged város középiskolai football bajnoka” címet.

1926. április 25.

Megindultak a tanulmányi versenyek. A szegedi tankerület intézeti

között megrendezett fizika versenyen elért eredményéért Szabó Mihály (VIII. o.), a rajzversenyen mutatott teljesítményéért Léh Ernő (VIII. o.) kapott dicséretet.

1925/26.

A gimnázium reál jellege újabb létszámnövekedést eredményezett. Olyannyira, hogy – Trianon óta először – az első osztályt párhuzamosítani kellett.

1925/26.

Nyelvi lektor? Igen (is). A V. K. M. 87.176-1925/V. sz. rendelettel a Klauzál G. főgimnázium tantestületének rendes tagjává nevezte ki dr. Vittori Santolit, olasz királyi állami tanárt. Olasz nyelvet tanított.

1925/26.

Újabb vitézzé avatás. Dr. Mayer Márton, a gimnázium tanára lett azzá. Ezért nevét – a belügyminisztérium engedélyével – Máriaföldyre változtatta.

1925/26.

Meghalt dr. Baneth Samu, iskolaorvos, egészségtanár. Helyét

felszereléseit is birtokba vehették a következő tanévben, mely év mutatójának közlésével lehet zárni az iskolatörténet épület-be rendezés átalakításának nagy korszakát.

Beszerezések 1984-ben:

1 db színes televízió	24 400 Ft
1 db 16 mm-es vetítógép	37 000 Ft
ének-zene szertárnak erősítő, lemezjátszó, hangfal	25 760 Ft
1 db lemezjátszó	2 800 Ft
3 db magnetofon	15 000 Ft
2 db írásvetítő állvány	5 120 Ft
1 garnitúra földrajz transzparens	9 920 Ft
8 db iskolai számítógép-oktató tábla	5 120 Ft
27 db kosárlabda	15 660 Ft
10 db meccslabda	7 530 Ft
konyhai felszerelések	8 800 Ft

Beszerezések összesen: 157 110 Ft

Épület karbantartás:

Számítógép-terem villanszerelése	47 000 Ft
Számítógép-terem parkettázása	7 200 Ft
Alagsori lambériabeszerezés és -felszerelés	122 000 Ft
Nyelvi laborba redőny	9 000 Ft
Kőműves munkák:	
óvodai falkerítés	19 000 Ft
90-es terem csempézése	27 000 Ft
tornaterem- és tetőjavítás	42 000 Ft
Fűtésrendszer leválasztása	22 000 Ft
Tv-antenna (központi) szerelése	35 000 Ft
Lépcsőház állványozása, festése, tantermek festése	250 000 Ft

Karbantartás összesen: 580 200 Ft

2.1.1. Jelentős szerkezeti átalakítások nélkül:

1984/85–1996/97. június 23.

Az újra „csendesebb” évek beruházásokban azok. Beszerzésekben, karbantartásban, energiában nagyobbodtak. Az 1984/85-ösből a könyvbeszerzés emelhető ki. 1984. gazdasági évének zárlataként a munkaközösségek 200 Ft-tól 4200 Ft-ig terjedő értéket fordíthattak könyvbeszerzésre. A legtöbbet a nyelvi munkaközösség kapta (értelemszerűen, hiszen a nyelvi könyvek a legdrágábbak már ekkor is). Közel 300 000 Ft-ot költöttek lemezjátszókra, erősítőre, számológépekre, stencilgépre, tanári asztalokra, térképtartó szekrényre, laborszerekre, szerszámok-

